

April 2024 | nr. 2

RECORDER

Magazine over Mediahistorie

Reclamehistorie
Muzikale
commercials

Nieuw Binnen
Te Land, ter Zee,
in de Lucht

Talkshows
Voor de Vuist
Weg

BEATLEMANIA
TRESLONG 1964

INHOUD

08 GELUIDSRECLAME

16 NIEUW BINNEN

34 VOOR DE VUIST WEG

04 Samenwerken en de omroep

16 Nieuw Binnen:

37 Omroepgebouwen Toen & Nu

07 In memoriam

Te land, ter zee en in de lucht

38 Muziekschatten:

Richard Schoonhoven

20 Jules de Corte

Sant Heijermans

08 De geschiedenis van geluidsreclame

22 Een herinnering aan Wim Quint

40 Jan van Veen

11 De Moffenzeef

24 The Beatles in Nederland

42 In memoriam Klaas Koopman en Marjoke Roorda

12 Ischa Meijer en

27 Brief Jan Nagel

43 De nieuwe stem van het Oog

Theo van Gogh

28 Geranium & co

44 Radio in Suriname dl 2

15 Op de korrel

30 VGOMedia

34 Willem Duys à l'improviste

RECORDER 1ste Jaargang - April 2024

Recorder is een uitgave van het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid, de Stichting Omroephistorie en de Vereniging VGOMedia. Recorder verschijnt viermaal per jaar en wordt gezonden naar personeel van Beeld & Geluid, contribuanten van de Stichting Omroephistorie en leden van de Vereniging VGOMedia. Voor contribuanten kost een abonnement tenminste € 20 per jaar. Aanmelden als abonnee via www.recordermagazine.nl of per e-mail via administratie@recordermagazine.nl.

Internet: www.recordermagazine.nl.

Contact: redactie@recordermagazine.nl.

Redactie:

Bas Agterberg, Liselotte Doeswijk (coördinator digitaal), Klaas Doornbos, Louis van Hattem (vormgever), Willem Hekhuis (coördinator katern VGOMedia), Jan Jaap Kassies, Dick

Klees, Evert Kooij, Bas Nieuwenhuijsen (eind-redacteur), Peter Veenendaal (corrector), Nico Warnaar, Arno Weltens.

Medewerkers aan dit nummer:

Ad Bouman, Tjako Fennema, Jan Haasbroek, Henk Hendriks, Hans Hogendoorn, Joost Huijsing, Willem van Kooten, Richard Otto, Willibrord Ruigrok, Erwin Voorhaar.

Druk: Ten Herkel, Loosdrecht.

Beeldmateriaal:

Bas Agterberg, Anefo, Beeld & Geluid, Vera van Brakel, Delpher, Gejus van Diggele, Tjako Fennema, Gooi en Vecht Historisch, Louis van Hattem, Henk Hendriks, Dick Klees, Evert Kooij, Ruud Leyendekker, Muziekschatten, Bas Nieuwenhuijsen, NOS, Piet Schreuder, Spreek'buis, Nico Warnaar.

Rechten:

De redactie streeft ernaar auteursrechtelijke aanspraken te honoreren. Niet altijd vallen die te achterhalen. Wie meent rechten te kunnen doen gelden, melde zich.

Overname:

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

ISSN-0920-8003

Foto omslag: The Beatles in Treslong Hillegom 1964. Foto: Beeld & Geluid

STRAATNAMEN

Wim Kan Dreef

door Joost Huijsing

Kudelstaart

Wim Kan Dreef
15-1-1911 tot 8-9-1983 cabaretier.
oud inwoner van Kudelstaart

Harry Pot/Anefo

"Van de grote cabaretiers uit het verleden is Wim Kan de eerste die vergeten wordt. Zijn werk is aan de actualiteit verbonden." Een quote uit het jaar 2000. Maar als je naar het aantal straatnamen kijkt, dan is hij juist het minst vergeten van de 'Grote Drie'. Toon Hermans komt aan vier straatnaambordjes, Wim Sonneveld heeft er slechts eentje. Kan heeft twee straten, twee pleinen, een singel, een laan en een dreef.

Ik kies voor de Wim Kan Dreef in de plaats waar de grote cabaretier en uitvinder van de Oudejaarsconference woonde. In Kudelstaart, aan de rand van de Westeinderplas, leefden Kan en zijn vrouw Corry Vonk tientallen jaren in bijna volstrekte afzondering. Vrijwel niemand was er welkom. Het huis is na hun dood afgebroken, maar vlakbij is nu die Dreef – een mooie naam voor een doodlopende weg met veel parkeerplaatsen tussen allemaal sportaccommodaties. Haaks erop een fietspad dat naar Corry is vernoemd.

Wim Kan werd in 1911 geboren in Scheveningen. Zijn vader Jan was topambtenaar en later minister van Binnenlandse Zaken. Mogelijk komt daar de liefde voor de politieke conference vandaan van zoon Wim, hoewel die aanvankelijk koos voor toneelspelen. Pas nadat hij een relatie kreeg met revuester Corry ging hij teksten voor haar schrijven en in 1936 richtten ze samen het ABC-Cabaret op. Een tournee van honderd dagen naar Nederlands-Indië werd verstoord door de Duitse inval in Nederland in 1940. Wim en Corry konden niet terug en ze werden later gevangengezet door de Japanners. Zijn tijd in interneringskampen en als dwangarbeider bij de Birmaspoorweg heeft Kan voor het leven getekend.

Was Kan eigenlijk wel een echte omroepman? Of toch meer een grootheid in het theater? In de titels van zijn postuum gepubliceerde dagboeken laat hij er zelf geen twijfel over bestaan. Het eerste deel heet *De Radiojaren*, het tweede *De Televisietijd*. Vanaf 1954 verzorgde Wim Kan zes Oudejaarsconferenties op de radio en vier op televisie. Daar werd massaal op afgestemd: van de 13,7 miljoen Nederlanders in 1976 keken er 7,4 miljoen! Een kijkdichtheid van 54 procent - inclusief baby's. De waardering was ook fenomenaal: in 1973 scoorde zijn conference op Oudjaarsavond het cijfer 8,8 – dat is door geen enkel tv-programma ooit overtroffen. "Wat Kan kan, kan Kan alleen..."

Zijn befaamde 'schrijfhuisje' in Kudelstaart, waar Kan veel van zijn teksten maakte, is gered. Het staat nu in een tuin in Rosmalen. Ik citeer graag een zin die Kan er, met uitzicht over de Westeinder schreef: "Radio kun je zelf verpesten, bij de televisie doen anderen het voor je!"

Straatnamen
in de omroep

Joost Huijsing is journalist en was jarenlang verbonden aan *Vroege Vogels*

Samenwerken en omroep, een ongemakkelijk huwelijk

Beeld & Geluid, VGOMedia en de Stichting Omroephistorie hebben op 19 december dit blad Recorder gelanceerd, een samenvoeging van de bladen Aether en VGOMedia Magazine. Omroephistoricus Ad van Liempt ging bij die gelegenheid wat dieper in op samenwerkingen en fusies in de publieke omroepwereld. Hieronder de (ingekorte) weergave van zijn verhaal.

door Ad van Liempt (redactie: Peter Veenendaal)

De uitgevers tekenden een samenwerkingsovereenkomst

Welbeschouwd is dit een bijzonder moment: we vieren een nieuwe vorm van samenwerking binnen het Nederlands omroepbestel. Samenwerken en omroep – dat blijft iets om aandachtig bij stil te staan. Tegenwerking, dát zit in ons dna. Zeker in omroepeland. Daar wou ik het vandaag even over hebben.

En laten we dan meteen teruggaan naar de moeder van alle omroepincidenten. 20 januari 1946. Dat moest een bijzondere dag worden. Op die dag, acht maanden na het einde van de Tweede Wereldoorlog, zou namelijk een nieuw omroepbestel van start gaan. Met als hart een nieuwe organisatie, de Stichting Radio Nederland in Overgangstijd, de SRNO. Die Stichting had van het noedkabinet-Schermerhorn de uitzendlicentie gekregen en daarmee de eindverantwoordelijkheid. Binnen de stichting zouden de bestaande verenigingen AVRO, KRO,

NCRV, VARA en VPRO de meeste programma's verzorgen, net als voor de oorlog. Op de eerste uitzenddag, 20 januari, opent de SRNO de uitzending om het programma van de AVRO aan te kondigen. Dan gebeurt er iets vreemds: de luisteraars horen opeens een bekende stem, al wordt er geen naam bij genoemd. Het is onmiskenbaar de stem van Willem Vogt, de oprichter en voorzitter van de AVRO, die een juichende ode aan zijn eigen organisatie uitspreekt. Dat wordt een rel. Hoe kan Vogt, tegen wie kortgeleden een zuiveringsprocedure is gestart wegens zijn optreden in de oorlog, opeens langs de omroeper van de stichting glippen om zijn eigen AVRO aan te prijzen? Het antwoord op die vraag lezen we in de beantwoording van de Kamervragen die over het incident worden gesteld. Minister Van der Leeuw, die het nieuwe radiobestel in zijn portefeuille heeft, schrijft:

“De heer Vogt heeft kans gezien zich langs een omroeper heen voor de microfoon te plaatsen, ten einde een propagandaspeech voor zijn vereniging te houden, weliswaar zonder daarbij zijn naam te noemen.”

Een fijne start van een nieuw bestel.

BBC als voorbeeld

Er was natuurlijk al het een en ander aan vooraf gegaan. Minister-president Schermerhorn vond dat de omroepen hun recht om weer mee te doen hadden verspeeld: ze hadden tijdens de oorlog meer dan een jaar doorgewerkt voor ze werden opgeheven. Hij wilde een totaal vernieuwd bestel, en het moest Radio Herrijzend Nederland heten. Daarbij hadden hij en zijn collega

Van der Leeuw vanzelfsprekend de BBC voor ogen.

Maar Van der Leeuw merkte al snel dat het vernieuwen van het omroepbestel veel weg heeft van behangen bij windkracht 9. De omroepen kozen direct voor de juridische weg: ze eisten rechtsherstel en onmiddellijke teruggave van hun apparatuur en kantoren. De zuilen mengden zich in de strijd. De KRO schakelde de bisschoppen in en de VARA kreeg hulp van de sociaaldemocratische partijkrant Het Vrije Volk. Van der Leeuw moest inbinden: zijn Nederlandse BBC kwam er niet. In een toespraak spaarde hij de omroepen niet:

“Elke vereniging werpt zich op de radio als geheel en wil alles verzorgen, van de preek en de mis tot de lunchmuziek en de gymnastiek. Op deze wijze krijgt men vier, vijf, zes omroepen en wordt de nationale gedachte ten enenmale verloochend.”

Verzuild

Maar we zijn pas in 1946, en er is nog niet eens televisie in Nederland. Die komt er begin jaren vijftig. Toen het NOS Journaal

in 2006 een halve eeuw bestond mocht ik een boek schrijven over die geschiedenis, waarbij het ontstaan van het NOS Journaal in 1956 een centrale plaats kreeg. De omroepen – nog steeds diezelfde vijf van 1945 – moesten er niet aan denken dat er een onafhankelijke organisatie zou komen die het nieuws zou gaan verzorgen. In een van de talloze vergaderingen kondigde de

vertegenwoordiger van de NCRV het plan van zijn organisatie aan om op dagen dat ze aan de beurt waren geregeld tien minuten nieuws te gaan brengen. Hij zei dat de NCRV van plan was daarvoor een speciale medewerker aan te trekken! Daarmee bevestigde hij de jaren eerder uitgesproken woorden van minister Van der Leeuw: elke omroep wil alles zelf doen, van de preek tot de gymnastiek.

Dat NOS Journaal kwam er dus uiteindelijk toch, het begon op 5 januari 1956. Maar wel in een constructie die typerend was voor ons zwaar verzuilde land: De eerste hoofdredacteur, Carel Enkelaar, was niet verantwoordelijk voor wat hij uitzond. Dat was de Journaalcommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de vijf omroepen. Enkelaar moest elke vrijdagochtend naar een vergadering waarin hij te horen kreeg wat de omroepen de komende week in het Journaal wilden zien: een bischopswijding voor de KRO, een vakbondcongres voor de VARA en iets met het Leger des Heils voor de NCRV. Uiteindelijk bleef Enkelaar daar redelijk relaxed onder, in zijn memoires stelde hij vast dat het wereldgebeuren zich niets aantrok van het Nederlands omroepbestel. En dus zagen de kijkers naar de ongeveer 30.000 toestellen die Nederland toen had, elf maanden later met ingehouden adem hoe de Sovjet-tanks de straten van Boedapest binnenrolden. Het wereldgebeuren had zich inderdaad niets van het Nederlandse bestel aangetrokken.

Samenwerking op de vloer

Als je zo die permanente worsteling tussen de ledengebonden en ideologisch geaarde omroepen en de neutrale gezamenlijkheidsorganisatie NOS beziet, is het bijna een wonder dat er ook een periode is geweest

waarin samenwerking het hoogste goed leek. Toen de coalitielegers in 1991 Koeweit binnenvielen om dictator Saddam Hoessein te verdrijven, kwam er hier direct een omroepbrede coalitie in actie, die vanaf de redactievloer van het toenmalige NOS-Laet dag en nacht begon uit te zenden. Producers, re-

dacteurs, presentatoren van alle actualiteitenrubrieken vormden een permanente uitzendploeg die de eerste dagen zelfs 24 uur per etmaal de strijd op de voet probeerde te volgen. Die tijdelijke samenwerking, die eigenlijk wonderbaarlijk soepel verliep, had ingrijpende gevolgen. Op het toenmalige Nederland 3 besloten een jaar later de redacties van NOS Laet en Achter het Nieuws van de VARA samen te gaan in NOVA. De directies kon je horen knarsetanden, maar de revolutie kwam van onderaf. Niet lang daarna gebeurde hetzelfde op de andere netten. Netwerk werd het samenwerkingsprogramma van AVRO, KRO en NCRV op Nederland 1 en op Nederland 2 ontstond Twee Vandaag, de onwaarschijnlijke combinatie tussen TROS, EO en Veronica. Ook bij

“ELKE VERENIGING WERPT ZICH OP DE RADIO ALS GEHEEL EN WIL ALLES VERZORGEN”

De drie uitgevers van Recorder, v.l.n.r. Eppo van Nispen tot Sevenaer (Beeld & Geluid), Ben Groenendijk (Stichting Omroephistorie) en Hella Liefthing (VGOMedia) in gesprek met Ad van Liempt

grote inzamelingsacties werd in onderlinge samenwerking geproduceerd en gepresenteerd, publiek en commercieel met elkaar – de droom van talloze omroepmedewerkers kwam uit.

Maar eerlijk gezegd betrof het vooral samenwerkingsvormen die vanaf de basis kwamen en van de omroepbesturen weinig krediet kregen. Geen wonder dat zo'n bestuurder op enig moment de kans greep deze vormen van ongewenste samenwerking de nek om te draaien met de even simpele als onzinnige kreet dat de Nederlander niet drie keer op een dag *de Volkskrant* wilde lezen. Henk Hagoort was de naam – en hij bracht Hilversum weer terug op het oorspronkelijke spoor. Iedere omroep doet weer alles zelf, van de preek tot de gymnastiek.

Ondertussen zijn we alweer een hele fase verder. De dagelijkse talkshow *Op 1*, die steeds door andere omroepen werd geproduceerd en een bron van ergernis en irritatie werd, loopt op z'n laatste benen en wordt opgeheven.

Commissie-Van Geel

Er ligt nu een rapport van de commissie-Van Geel. Als die z'n zin krijgt verschijnt er straks een nieuwe dominante speler op het veld, de Autoriteit Publieke Media. De commissie-Van Geel legde haar opvattingen meer in een rapport dat *Eenheid in Veelzijdigheid* heet. Ik hoop dat het u na het voorgaande duidelijk is dat het met die Veelzijdigheid wel zal gaan lukken, maar dat die Eenheid een totale illusie zal blijken te zijn.

Laat de publieke omroep eerst maar eens proberen de komende kabinetsformatie te overleven. Met in de drivers seat een partij die de hele publieke omroep direct wil afschaffen en als bijrijders partijen die of erop willen bezuinigen of er in het verleden weinig affiniteit voor hebben ge-

toond. Te vrezen valt dat de publieke omroep aanzienlijk meer verleden dan toekomst heeft.

Voor een nieuw blad over omroepgeschiedenis is dat natuurlijk geweldig – hoe meer verleden hoe beter. Maar voor het land, voor een gezonde democratie niet. Ik voel me een beetje als de VARA-commentator Meyer Sluysen die in de jaren vijftig op de radio de toestand in de wereld besprak. Hij placht te eindigen met de voorspelling dat de derde wereldoorlog ieder ogenblik kon uitbreken en zei dan, “en ik wens u smakelijk eten, luisteraars.” ■

In memoriam

Richard Schoonhoven (92)

Richard Schoonhoven, die op 92-jarige leeftijd overleed, is van groot belang geweest voor de KRO, voor de media van de KRO en vooral voor de journalistieke invulling daarvan.

Richard werd geboren op 22 oktober 1931 in Utrecht. Zijn eerste werkkring was journalist bij dagblad *De Maasbode* in Rotterdam (1953-1959) met onder meer aandacht voor de opbouw van de haven en de scheepvaart. *De Maasbode* fuseerde in 1959 met *De Tijd*, en een jaar later vertrok hij daar. Hij werd correspondent Limburg voor *de Volkskrant*, waar de afbouw van de mijnindustrie een belangrijk onderwerp was. In 1962 haalde de KRO hem naar Hilversum voor de tv-actualiteitenrubriek *Brandpunt*.

Van 1968-1970 tot 1973 was Richard hoofd informatieve tv-programma's, vervolgens tot 1981 directeur tv, en dan tot 1983 programmacommissaris tv in de Raad van Beheer van de NOS. Daarna keerde hij terug naar de KRO om er mediadirecteur te zijn (1983-1992), verantwoordelijk voor radio, tv en de omroepbladen. Bij zijn afscheid in 1992 werd hij officier in de Orde van Oranje Nassau.

Richard Schoonhoven heeft zich altijd beziggehouden met en bekommerd om ontwikkelingen in de media. Hij analyseerde die ontwikkelingen, ook internationaal, en getuigde daarbij niet zelden van een vooruitziende blik.

Brandpunt, zijn eerste KRO-baan, was misschien wel zijn dierbaarste werkkring: gestart in 1960 was het bij zijn komst nog een familiemagazine, dat onder zijn leiding werd omgevormd tot een geruchtmakende en zelfs gevreesde actualiteitenrubriek, waarbij het in hoge mate ging om maatschappelijke betrokkenheid

en het doorbreken van starheid en gehoorzaamheid. Een citaat van hem: “*Brandpunt* is niet meer dan een voetnoot bij de televisie uit de jaren zestig (-) maar heeft wel een bijdrage geleverd aan de ontvoogding van de televisiejournalistiek in ons land. Gezagsdragers op elk niveau werd duidelijk gemaakt dat het publiekelijk afleggen van verantwoordelijkheid niet meer kon worden ontlopen.” Ondanks zijn vele latere functies als bestuurder bleef Richard zich allereerst een journalist voelen en volgde ook altijd kritisch de journalistiek zelf. “Ja, natuurlijk heb ik altijd de neiging ingezonden brieven te schrijven. Maar ik weet me te bedwingen, anders blijf ik aan de gang.” Richard had zich al aangemeld voor de komende reünie van KRO-gepensioneerden, “ik kom met mijn rollator aanwandelen.” Maar dat mocht niet meer zo zijn.

Naast en na zijn werk bij de KRO vervulde Richard nog diverse functies, zoals:

- bestuurslid van het Katholiek Instituut voor de Massamedia
- vicepresident van het Europees Instituut voor de Media
- adviseur van de Europese mediabisschoppen
- bestuurslid van Miserior, het Duits r.k. instituut ter ondersteuning van media in ontwikkelingslanden
- vicevoorzitter van het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties
- docent communicatiewetenschappen aan de katholieke universiteit in Nijmegen
- kroonlid van de Raad voor Cultuur van het ministerie van OC&W
- voorts schreef hij tal van artikelen over media-onderwerpen, en in 2010 het boek *Brandpunt, een journalistieke doorbraak*

Willibrord Ruigrok

Willibrord Ruigrok werkte vele jaren voor de KRO

Reclame op de markt, de kermis, grammofoonplaten en de radio

Het Nederlands Reclame Geluidsarchief ging in vlammen op maar het vuur is nooit gedoofd

Jarenlang verzamelen en dan je collectie zien verbranden. In 2013 overkwam het Gejus van Diggele, reclamebedenker en tekstschrijver sinds 1970. De oude bandrecorder van een jeugdvriend was het begin van een passie voor creatief bezig zijn met geluid. “Het is zo eenvoudig te produceren. Sneller en goedkoper dan film en video. Met geluidseffecten en muziek kun je beelden en emoties oproepen die er in werkelijkheid niet zijn. Ik vond radiocommercials bedenken en produceren vaak leuker dan televisiecommercials.”

door Dick Klees

Muzikale reclame voor Wajang-sigaretten

Eenmaal in het vak was het bijna vanzelfsprekend dat Gejus oude geluidsreclames ging verzamelen. Zo stichtte hij het Nederlands Reclame Geluidsarchief. Niet alleen verwierf hij duizenden geluidsreclames, hij ging er ook een studie van maken, over schrijven, gastcolleges en lezingen geven.

Reclame dankt haar naam aan de oudste vorm van geluidsreclame: marktkooplieden en straatverkopers die schreeuwend hun waren aanprezen. De een verkocht klompen waar je goed op kon lopen, de ander klompen waar je beter op liep. Zo boden kooplieden tegen elkaar op. Het woord reclame is afgeleid van het Latijnse ‘clamaré’ wat roepen betekent.

Dan had je vroeger ook de dorpsomroeper. Die werd karig betaald door de gemeente om belangrijke berichten bekend te maken. Al snel waren er slimme middenstanders die wat extra betaalden om hun aanbiedingen er tussendoor te laten omroepen.

Op kermissen werd het publiek gelokt door optredens van kooplieden die de

eerste *stand up comedians* kunnen worden genoemd. Daarbij werden ook gezamenlijk liederen gezongen. Dankzij een oud boekje kennen we daar nog een voorbeeld uit 1880 van: het *Vrijhandelslied* waarmee op kermissen reclame werd gemaakt voor cacao en worst. Zoals later in het populaire NCRV-programma *Farce Majeur*, werd de tekst op een bord getoond, zodat men kon meezingen.

Blooker en Van Houten hadden wat uitgevonden, Dus profiteert van hun cacao, Iedereen riep al gauw, 't Geneest de zieken en gewonden!

Van Houten, Van Houten!

Wat hebt gij een gezonde cacao.

Gij hebt ze van zes, van acht, van tien,

Van Houten laat je cacao eens zien.

Het werd dubbelzinnig door de versie van worstenmaker Van Buuren. Van Diggele kent het uit zijn hoofd en heft het uit volle borst aan:

Menig jongen krijgt op de kermis dorst, en spoedig gaat hij naar Van Buuren voor heerlijke Haagsche gezondheidsworst. Van Buuren, Van Buuren! Wat hebt gij een gezondheidsworst, Gij hebt ze van zes, van acht, van tien, Van Buuren laat je worst eens zien.

Reken maar dat deze tekst zijn weerklink vond onder de kermisgangers. Maximaal reclamebereik! Ook minder scabreus werkte deze vorm van reclame sterk. Zo organiseerde Van Nelle in de jaren twintig van de vorige eeuw overal in het land promotieavonden. Bij de winkel kreeg men bonnen bij de producten en zo spaarde men voor toegangsbewijzen. De zaaltjes zaten vol met publiek, de notabelen op de eerste rij. Er traden artiesten op en onder het publiek werden teksten uitgedeeld om mee te zingen. “*Hoezee hoezee voor Van Nelle thee*”. Dergelijke evenementen waren gewoonweg brainwash-bijeenkomsten. Daarmee hebben we de oudste vorm van vastgelegde geluidsreclame genoemd: liedjes en muziek op papier. Bedrijven gaven bladmuziek met reclameliedjes cadeau. “*Zonder onze anthraciet geniet ge niet*”. Voor de komst van de grammofoon en de radio werd er veel thuis gemusiceerd. Bladmuziek was prijzig dus als het gratis was, pakte men het graag aan. Je kreeg het als je iets kocht. Het oudste voorbeeld van dergelijke bladmuziek in de collectie was van rond 1850. Een reclamemars “opgedragen aan den vrachtrijder op den Haarlemmermeer”. Dat was toen een paard en wagen. De Haarlemmermeer werd in 1852 geheel drooggelegd.

Reclameliedjes door BN'ers

Gejus van Diggele met een VNU-reclame

In 1887 werd de grammofoon uitgevonden. Reclamemakers ontdekten dit wonder van techniek ook. Op 78-toeren werd reclame gemaakt met liederen als productpromotie.

Zo bezong dichter en troubadour Koos Speenhoff (1869-1945) de tabak van Van Nelle. Hij vervalste zelfs de geschiedenis om het merk

meerwaarde te geven. In zijn tekst verhaalt hij van Columbus die in Amerika voor het eerst Indianen ontmoette. Hij zag dat ze de tabak van Van Nelle rookten. De hoofdman zei in het refrein: “*Ik zal het je maar vertellen, wij roken de shag van Van Nelle*”.

Niet gehinderd door een concurrentiebeding zong Speenhoff ook een bakelieten plaat vol over Aida sigaren. Daarbij wordt zijn lied onderbroken door zijn vrouw, die kribbig vraagt: “Je hoeveelste sigaar is dat? Zeker je tiende vandaag. Wat zeg je daarop?” Koos reageert slechts met: “Aida!” Dat verklaart blijkbaar alles, want zijn vrouw zegt op een begrijpende toon: “Oh... Aida!”. Ach, humor stond toen nog in de kinderschoenen.

“SLIMME MIDDENSTANDERS DIE WAT EXTRA BETAALDEN OM HUN AANBIEDINGEN TE LATEN OMROEPEN”

Het liedje van Annie M. G. Schmidt voor de 2CV

Andere artiesten uit de oude reclaimedoos zijn Lou Bandy, Willy Derby, een jonge Toon Hermans, Max Tailleur, Kees Pruis en Louis Davids. Deze laatste maakte onder andere een 78-toeren 'picture disc' voor Persil die voor verzamelaars een 'heilige graal' is. Zoals veel van het oeuvre van Louis Davids is ook de tekst van het

Persil-lied herkenbaar van zijn vaste tekstschrijver Jacques van Tol. De plaat werd cadeau gegeven op de Huishoudbeurs, samen met een houten spatel om in de was te roeren. Voordat hij gaat zingen spreekt Louis de doelgroep persoonlijk toe: "Jongedames nu zal ik u eens op het hart drukken wat gij weten moet voordat gij in het huwelijksbootje stapt." Dan zingt hij: "Wat een meisje weten moet voor als ze wil gaan trouwen, dat zij al haar goeie goed met Persil schoon moet houwen. In het huwelijk, beste meid, win je het altijd met Persil en verdraagzaamheid." En het eindigt ook heel mooi: "Persil geeft rust voor je ziel, anders ben je de schlemiel".

Reclame op de radio was in die tijd verboden. Voor medicijnen al helemaal.

In 1919 werd de toch al populaire zanger en cabaretier Jean-Louis Pisuise nog bekender met een spotlied over Aspirine, dat door artsen voor alle kwalen als genezend werd voorgeschreven. Uiteindelijk werd het lied verboden omdat de radiobonzen in Hilversum zich opeens realiseerden dat de inmiddels generieke naam 'aspirine' in feite een merknaam van de Duitse firma Bayer was. De heisa die om de kwestie ontstond, was de beste reclame voor het merk.

Reclamesingles

Grammofoonplaten werden een massaproduct, van prijzige, dikke 78-toeren schijven tot dunnere en goedkopere 45- en 33-toeren geluidsdragers. Vanuit Amerika kwamen in de jaren zestig van de vorige eeuw de flexibele singles tot ons, zo dun en buigzaam dat ze - ook zonder hoesje - in een tijdschrift konden worden meegeniet of gelijmd. Ideaal voor reclamegeluid, Van Diggele had stapels van dergelijke plaatjes.

Een van de populairste Nederlandse reclamesingles was *Het lelijke*

jonge eendje geschreven door Annie M.G. Schmidt (tekst) en Paul Chr. van Westerling (muziek) voor Citroen en Nederland. Het liedje, gezongen door een 'gezinnetje' met Ronnie Potsdammer en Heleen van Meurs, heeft de 2CV ongetwijfeld nóg geliefder gemaakt. Net zo bekend was het plaatje van Max Woiski voor Bongo koffie van Albert Heijn. Het zou nu niet meer kunnen, omdat het erg naar discriminatie zweemt.

Reclameplaatjes waren jarenlang net zo begeerd als de betaalde plaatjes in je Tomaderekje. Dat kwam doordat allerlei toen 'hippe' zangers en muzikanten er hun naam aan verbonden. Inclusief bands als The Shoes (*Tank EssoMix*) en de Golden Earrings, die in 1966 voor Coca-Cola een single maakten. Op de ene kant staat *Things go better with Coca-Cola* en op de andere kant een cover van *Rum and Coca-Cola* dat eerder door de Andrews Sisters tot een hit was gezongen.

"OM DE ZEEZENDERS DE PAS AF TE SNIJDEN WERD IN 1965 DE STER OPGERICHT"

Ook andere beroemde namen uit de vaderlandse amuse-

mentswereld geneerden zich niet om een graantje (soms graan) mee te pikken. Uit zijn hoofd weet Gejus nog onder andere Teddy en Henk Scholten, Pim Jacobs, Wim Kan, Lex Goudsmid, Wim Sonneveld, de Wama's, het Cocktail Trio, Adèle Bloemendaal, Edwin Rutten, Piet Römer, Rijk de Gooijer en Johnny Kraaykamp, om maar wat namen te noemen. Koot & Bie hebben eveneens bijgedragen aan de geluidsreclame, ondermeer met het aanprijzen van sherry in kartonnen

pakken: "Het is lekker en bespaart ruimte: een blokpak sherry en een slanke vrouw".

Zeezenders

Ver voordat in 1967 reclame op Nederlandse zenders werd toegestaan, kwam radioreclame al via Radio Luxemburg de huiskamers binnen. In 1960 begon Radio Veronica vanuit zee uit te zenden. Daarna volgden Radio Noordzee en Radio Caroline, dat zich ook op het Nederlandse publiek richtte. Om de zeezenders de pas af te snijden werd op initiatief van de overheid in 1965 de STER opgericht.

Wie kent uit de tijd van Radio Veronica niet de spots voor Dam chips? Weinigen misschien. Maar de slagzin "Het zakje met de rode ruit" kent iedereen. Van Diggele testte het vaak tijdens zijn lezingen. "De kracht van de radiocommercials van de zeepiraten was een combinatie

van simpelheid en herhaling. Er kwam vaak geen reclamebureau aan te pas. De firma Bakker leverde bollenpakketten en Veronica moest daar reclame voor verzinnen. De discjockeys Tineke de Nooy en Willem van Kooten lieten het personeel van de omroep door de gang draven om het geluid van hardlopen op te nemen. Willem riep "Hollen, bollen!" en verwees naar de postorderwinkel. Dat was alles. In zijn volstrekte eenvoud werd het een fenomeen. Bakker heeft er jaren op kunnen teren," aldus Gejus.

Behalve leuke herinneringen is er helaas niet veel meer over van het Nederlands Reclame Geluidsarchief. De boerderij uit 1650 brandde grotendeels af en het duurde 14 maanden tot Gejus en zijn gezin het herbouwde huis weer konden betrekken. Gelukkig zijn er geen mensen of dieren slachtoffer geworden. Zoals u wellicht bij het lezen hebt gemerkt, is de passie van Gejus voor geluidsreclame zeker nog niet gedoofd. Bij Beeld & Geluid hebben ze nog wel het een ander, zegt hij geruststellend. ■

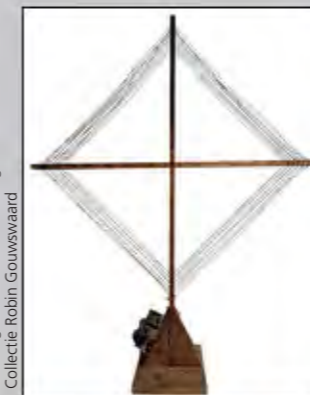

Bladmuziek was een krachtig reclamemiddel

Scan de QR-code

Moffenzeef

Zelfbouw raamantenne met links beneden op de voet een Moffenzeef

de simpele schakeling (een spoel, weerstand, potentiometer en een afstemcondensator die je in een sigarenkistje of, liever, blikje kon duwen) werd tussen de antenne en de antenne-ingang van het radiotoestel geplugd.

De Duitse bezetter richtte na 1942 stoorzenders op Radio Oranje van de BBC. Wie op die Engelse middengolfzender afstemde, kon haast niets verstaan. En het werd erger: in 1943 moesten zelfs alle radiotoestellen worden ingeleverd. Maar radioamateurs zaten niet stil en kwamen met de Moffenzeef of Germanenfilter. De

Het was de Royal Air Force die informatieblaadjes met zelfbouwadviezen uitstrooide over ons land. Aanvankelijk (zie foto) deed een zelf geknutselde raamantenne dienst, maar die kon te veel opvallen bij huiszoeking. Volgens de Hilversumse radio-hobbyist Jan Corver* was een oost-west gerichte gordijnroer geschikt als hoofdantenne. Aan het andere eind van de spoel kwam een tweede antenne, bijvoorbeeld de kolenkachel of het stofzuigersnoer. Met ijzig voorzichtig draaien aan de afstemcondensator en potentiometer werd in zekere mate het stoorsignaal onderdrukt.

Tjako Fennema

*In de januari-aflevering van *Recorder* wordt de (zeer leeswaardige) biografie over Jan Corver besproken. In het Instituut voor Beeld & Geluid wordt een deel van de Corver radiocollectie bewaard terwijl De Stichting Hilversum in de Oorlog over een raamantenne en documentatie beschikt.

ISCHA EN THEO: ONMOGELIJK, ONWEERSTAANBAAR

Toevallig verschenen kort na elkaar biografieën over twee geruchtmakende media-beesten. Eerst beschreef Annet Mooij in *Alles gaat op vroeger terug* het creatieve en destructieve leven van Israël Chaim Meijer die als baby in het concentratiekamp Bergen-Belsen belandde, naam maakte als toneelcriticus, interviewer en entertainer en in 1995 op zijn 52ste verjaardag aan een hartaanval overleed. Mooij ziet Ischa als slachtoffer van slachtoffers.

door
Jan Haasbroek

Daarna volgde *De bolle Gogh* van Jaap Cohen over de op 2 november 2004 vermoorde Theo van Gogh, die maar 47 jaar werd. Zijn biografie noemt hem de meest controversiële opiniemaker van Nederland, die in talloze columns het beledigen tot kunst had verheven. Als autodidact regisseerde Van Gogh 28 films, waaronder twee winnaars van Gouden Kalveren. Zijn crematieplechtigheid werd live uitgezonden op Nederland 2.

Rattige charme

Volgens Jaap Cohen leken Theo en Ischa in bepaalde opzichten op elkaar. Beiden worstelden met het leven, hunkerden naar aandacht, hadden moeite zich te binden en konden hun kwaadaardige impulsen op anderen botvieren. Ischa noemde God “een hobby” en Jezus “een charlatan”. Theo zag elke religie als “een tirannie die de hoofden verduistert”. Als *Predikant van de Nihilistische Gemeente* streed hij tegen de islam die de vrije Westerse waarden bedreigde. Als interviewers schepten zij er lol in om hun slachtoffers met snelle grappen uit balans te brengen. Theo noemde dat zelf “een rattig soort charme”. Hij kon binnenvallen met de vraag: “Heeft u wel eens last van overspelige gedachten?”, en Ischa vroeg graag onverhoeds “Hoe was hij in bed?”

Annet Mooij beschrijft hoe Ischa perfect aanvoelde waar mensen het niet over wilden hebben. Daarvoor permitteerde hij zich de meest ongebruikelijke interventies. Al voor het

Ischa Meijer was een scherp interviewer

gesprek riep hij enthousiast: “Klaar voor het hakblok?” De ene keer liep hij quasi-boos weg, dan weer luisterde hij niet, blafte hij zijn slachtoffers af of maakte ze belachelijk. Alles met één doel: het achterhalen van iemands “persoonlijke mythe”.

Geruchtmakend was zijn interview met de Rotterdamse burgemeester Bram Peper en diens vrouw Neelie Kroes (VN, 15 maart 1974). Hun uitspraken vielen zo slecht dat het paar zich ervoor moest excuseren. Ischa zelf ging vrijuit; hij had alleen letterlijk opgeschreven wat ze er – licht beschonken – hadden uitgeflapt. Een interview kon bij Ischa veel

zijn: biecht, monoloog, gevecht, kritiek, kroniek, komedie en kermisvermaak.

“HUN ONWEERSTAANBAARHEID WOOG VOOR MIJ ZWAARDER DAN HUN ONMOGELIJKHEID”

In *De laatste 18* (Column Producties 2002) schrijft Theo dat hij interviewen als een para-

sitaire bezigheid ziet. De interviewer moet zich dienend opstellen. Een tafel, twee stoelen, twee glazen water en een asbak, meer is niet nodig. Een goed getimede stilte, aldus Van Gogh, doet mensen bijna altijd in de valkuil van hun verlegenheid vallen. Een goede interviewer helpt zijn gasten om de waarheid te liegen.

Antisemiet

Ischa en Theo hebben ook elkaar geïnterviewd. Meteen al ging het mis. Theo werd als jonge filmregisseur onder vuur genomen door Ischa. Hij was te zenuwachtig, keek te hoog op tegen Ischa, dronk te veel en verbood publicatie van het interview in *Vrij Nederland*, onder dreiging van juridische stappen. Bij een daaropvolgend interview van ‘De Eeuwige Antisemiet’ in Eik en Linde nam Ischa revanche:

- Ischa opent: “Bent u nou een antisemiet?”
- Theo: “Jazeker.”
- Ischa: ‘Oké, dan is het goed.’

Er ontspint zich een spannend verbaal gevecht, waarin Theo stelt dat het principieel onmogelijk is om te ver te gaan. Had immers Ischa zelf

niet Frans Weisz *De Donald Duck van de Holocaust* genoemd? Dat ont-kent Ischa niet, maar hij voegt eraan toe: “Twee Joden weten wat een bril kost.” Achtereenvolgende rechters vonden Van Gogh beledigend en grof, maar geen antisemiet. Zelf zei Theo erover: “Ik ben geen antise-miet; wel vind ik Israël de achterlijkste provincie van Amerika.”

Interviewers en entertainers

Wie van de twee was de beste? Als interviewers deden ze niet voor elkaar onder. Als columnist wint Theo het pleit glorieus. Ischa's *De Dikke Man* in *Het Parool* was slappe thee vergeleken met het spervuur van vileine columns dat Theo zijn leven lang in talrijke periodieken en op zijn website *De Gezonde Roker* afstak. Zijn dodelijke typering is berucht.

- Pim Fortuyn: De Goddelijke Kale
- Paul Witteman: De Likkende Deurmat
- Ate de Jong: De sprekende stroopwafel
- Job Cohen: De Zalvende Hopman

Als entertainers deden Ischa en Theo in krankzinnigheid niet voor elkaar onder.

In zijn toneelstuk *De Sympatische Jude* (1983) bezet Izzy na veertig jaar alsnog Duitsland en trekt in SS-uniform volle zalen in Berlijn. Daarna verklaart hij zich heilig. Voor Hans van Manen danste hij één keer een ballet van nog geen minuut en ook zong hij aardig chansons.

Dan Theo. Voor hij op tv ging, vroeg hij de dames van de schmink om alleen zware wallen onder zijn ogen aan te brengen. Daarna knoopte hij een bh om het hoofd, krachtens de *Eerste Wet van Van Gogh*: “Men moet zichzelf nooit serieus nemen”. Theo van Gogh als empathische filmregisseur strepen we weg tegen Ischa Meijer als schrijver van twee memorabele proeven van ‘autofictie’: *Brief aan mijn moeder* (1974) en *Hoeren* (1980).

Onmogelijk en onweerstaanbaar

In de kop noemde ik Ischa Meijer en Theo van Gogh onmogelijk én onweerstaanbaar. Theo is onmogelijk als Remco Campert gelijk had toen hij de dag na de moord in *de Volkskrant* schreef dat “de vrijheid van meningsuiting toch iets anders is dan de vrijheid om de mensen tot in hun ziel pijn te doen”. Theo is onweerstaanbaar. Hij gaf zijn kruidenier twee tientjes omdat die zijn film niet leuk had gevonden. Tussen de kogels en het mes vroeg Theo aan zijn moordenaar: “Kunnen we er niet over praten?”

Als product van gezinsgekte is Ischa een onmogelijk geval. Zijn toe-gewijde medewerkers bejegende hij naar eigen zeggen volgens “een kampfmodel”. VN-hoofdredacteur Joop van Tijn vond hem een verra-

derlijke en onvoorspelbare interview-er. De VPRO-televisie bleef voor hem, als theatrale persoonlijkheid, een onneembare vesting. Maar als er vijftienhonderd mensen naar je uitvaart komen en als je postuum de Ere-Zilveren Reissmicrofoon krijgt, moet je toch ook iets onweerstaan-baars hebben.

Hun onweerstaanbaarheid woog voor mij zwaarder dan hun onmo-gelijkheid. Meijer heeft jarenlang programma's voor de VPRO-ra-dio gemaakt. De Humanistische Omroep heeft verschillende films van Van Gogh mede gefinancierd en uitgezonden. ■

Jan Haasbroek (1943) is journalist en filosoof. Van 1974 tot 1996 leidde hij de VPRO-radio en van 1997 tot 2004 de Humanistische Omroep.

Annet Mooij
Alles gaat op vroeger terug
Ischa Meijer 1943 – 1995
Prometheus, 2023
Jaap Cohen
De Bolle Gogh
Biografie
Querido, 2024

Theo van Gogh interviewt Ischa Meijer, YouTube: www.youtube.com/watch?v=nK-hgyy9eoY

F o t o r u b r i e k

In de vorige editie van *Recorder* hadden we een archiefphoto, die duidelijk was gemaakt in een radiostudio. Vraag was: welke studio, wanneer was het en wie staan erop? We kregen een reeks reacties van mensen

die de antwoorden wisten, onder wie oud-technici Koos Koolschijn, Ruud Kleijn, Paul Swart en Paul Raaijman.

En één van de mensen op de foto reageerde: Alie Horden. Zij schreef: “Tot mijn verrassing kwam ik opeens mijzelf tegen op de zoek-foto in de recente *Recorder*. De foto is gemaakt in de Santbak, de radiostudio in Santbergen. Erop staat het complete team van de Radio-opleidingen. Ik denk dat de foto rond 1978 is gemaakt bij de opening van de studio. Voor die tijd waren alleen enkele M-15 recorders ter beschikking. Van links naar rechts: Alie Horden (toen cursusassistent, later cursusleider) - Herman Broekhuizen (Hoofd Programmatische Radio-opleidingen) - Cor Krijnen (Hoofd Programmatische Opleidingen) - Kees Schoonenberg (kursus-leider Programmatische Opleidingen). Alle drie collega's zijn inmiddels overleden. De Santbak werd gebruikt voor de geluidstechnische opleidingen zoals Assistent-Programmatechniek, Programmatische, Akoestiek, Stereofonie, HF-techniek. En voor de Programmatische opleidingen zoals Algemene Programma Cursus Radio, Presentatietrainingen (mede met Jaap Brand) en Interviewtechniek. Ik heb er vele (bekende) collega's zien zweten...”

De ‘nieuwe’ foto komt uit het archief van Spreek'buis. Een groepsfoto van de mensen achter *De Stratemakeropzeeshow*,

VARA 1972-'74. Van de meeste mensen op deze foto zijn de namen bekend, met dank aan Coby van Dijck en Joost Prinsen.

<i>Hun lijstje v.l.n.r. staand:</i>	7. Karel Eykman, schrijver (lange man)
1. Waarschijnlijk een belichter van het voormalige NOB, geen naam	8. Willem Wilmink, schrijver
2. Hans Dorrestijn, schrijver	9. Ries Moonen, schrijver
3. Jan Riem, schrijver	10. Man met baard, geen naam, volgens Joost iemand van de VARA
4. Productie VARA, geen naam (vrouw met donker haar)	
5. Frans Boelen, regisseur	<i>Zittend v.l.n.r.:</i>
6. Margot de Boer, in witte blouse, regieassistent	11. Frans Lases, een graficus, maakte korte dingen voor de Stratemaker etc.
	12. Harry Bannink, componist.

Alle informatie over de vermoedelijke belichter, de mogelijke productiemedewerkster en de man met baard die een VARA-medewerker zou zijn, is van harte welkom en kunt u sturen naar de beheerder van het Spreek'buis-archief, Josje Franken: info@fotografiejosjefranken.nl, of naar Recorder: redactie@recordermagazine.nl.

Bas Nieuwenhuijsen

NIEUW BINNEN

NIEUW BINNEN

bij Beeld & Geluid

door Erwin Voorhaar

De reddingsbrigade van Te Land, ter zee en in de lucht

Is het een boot? Is het een vliegtuig? Is het een... ja wat eigenlijk? De 'voertuigen' die werden bedacht om op een zo snel mogelijke manier het water over te steken leken op van alles... en negen van de tien keer lukte het behalen van de overkant niet. En eindigden de deelnemers met een nat pak. We hebben het natuurlijk over een van de meest bekende spelshows van Nederland: *Te Land, ter Zee en in de Lucht*.

Wanneer je dan als onfortuinlijke deelnemer in het water terecht kwam was daar altijd een team van duikers en andere reddingspecialisten die je er weer uit hielpen. Beeld & Geluid mocht eind 2023 een aantal interessante objecten ontvangen van de man die het duikteam leidde: medewerker Bernard Brosi. Ondertussen heeft men besloten het programma weer op de buis terug te brengen: deze zomer zullen in De Efteling te Kaatsheuvel nieuwe opnamen plaatsvinden; in 1980 werden voor het eerst opnamen in De Efteling (rondom de grote siervijver) gemaakt. De nieuwe afleveringen zullen via RTL 4 uitgezonden gaan worden. Gedurende de gouden jaren van deze spektakelshow was het natuurlijk de TROS die de uitzendingen heeft verzorgd. Presentator van de nieuwe versie wordt Ruben Nicolai. Hij treedt in de voetsporen van beroemde voorgangers: Ron Boszhard, André van Duin, Ron Brandsteder, Tom Blom en Jack van Gelder.

Kleding

De schenking bestaat uit kleding van de crewleden (de reddingsbrigade, zoals ze zichzelf noemden), vele duizenden digitale foto's; ontwerpen en tekeningen voor de (technische) uitvoering van het programma (onder andere door Hub Berkers) en kleinere zaken als parkeerkaarten en stickers. Bij dit artikel ziet u enkele foto's uit deze grote collectie. Deze objecten geven een goed overzicht van dit uiterst langlopende programma: van 1973 tot 2011 was het op televisie. Producent en regisseur René Stokvis had in 1973 een idee: een gezellig zomerprogramma maken waarin onbekende Nederlanders zelf met vliegende voorwerpen moesten proberen zo lang mogelijk (...) in de lucht te blijven. Dat werd *Vlieg er eens uit* en de eerste opnamen vonden plaats in Enkhui-

collectie B. Brosi

De opnameploeg in actie tijdens *Gein op het Plein* in 2002

zen. Vrolijk, licht en luchtig... en dat werkte. Het leverde een hele reeks aan verwante onderwerpen op die onder de titel *Te Land, ter zee en in de lucht* (zoals het programma vanaf 1978 werd genoemd) werden

ontwikkeld. Wie herinnert zich niet *Blij dat ik glij* (opgenomen in Oostenrijk, Italië en zelfs Noorwegen), *Tobbedansen*, *Achteruitrijden* en de chaotische caravanrace?

15 Minutes of Fame

Vooral voor items als *Hoog en Droog* werden heel wat vreemde construc-

ties bedacht. Luchtballonnen, Pipo de Clown en zelfs een Farao-troon, je kon het zo gek niet bedenken of het werd gebouwd bij mensen thuis, naar de opnamelocatie gesleept en in een soort '15 minutes of Fame' rush door de bouwers richting het wassende water gestuurd. Hoewel, meestal duurde het niet lang voordat men viel, neerstortte of gewoon zonk.... Het programma sprak mede hierdoor zowel kinderen als volwassenen aan, het was typisch zo'n show die je samen met je ouders bekeek.

collectie B. Brosi

De reddingsbrigade en de filmploeg, 2005

Het oorspronkelijke idee voor het programma kwam van een piloot van de Royal Air Force die vanaf de Londonse Tower Bridge was gesprongen met als doel zo lang mogelijk in de lucht te blijven. Het begon dus ook voor de TROS met het zoeken naar een locatie waar een springtoren kon worden neergezet. Met Lou van Rees en Joost den Draaijer (Willem van Kooten) was het eerste presentatieteam gevonden. In de jaren '70 en '80 werd vooral het item 'achteruitrijden' (met de DAF'jes) een van de meest populaire onderdelen. André van Duin sprak het Ome Joop-achtige commentaar in én dat van een (niet bestaande) voice-over persoon, en deze twee hadden de hele tijd gedoe met elkaar wat los van de beelden tot grote hilariteit leidde. Deze fragmenten worden telkens weer herhaald. Van Duin creëerde de figuren Vreugdevol en Berenbal, en uitroepen als "mijn gras, mijn gras!" bij het achteruitrijden zijn bij de kijkers in het geheugen gegrift.

Ook *Fiets 'm dr in* met als presentatoren Wim Bosboom en Ron Brandsteder werd een enorm succes (en ook opvallend vaak bij mensen thuis nageapt!). Men probeerde ook wel eens een item dat achteraf niet bleek te werken, zoals de *Scheveningse slag*. Maar de kijkcijfers schommelden tussen de 5 en 6 miljoen. En het lukte om de uitzendingen naar vele andere landen te verkopen. Bij het populaire achteruit-

rijden in Valkenswaard debuteerde in 1980 ook een man die graag beroemd wilde worden. Hij kwam uit Eindhoven. Johan Vlemmix kon volgens eigen zeggen niet veel, maar wist wel in vele edities van het programma mee te doen. Later was hij de starter en ook bij een nieuwe versie van het programma zou hij wel weer mee willen doen, vertelde hij aan enkele dagbladen.

Duikteam

De schenker van de objecten was actief in het (duik-) reddingsteam. Veiligheid was bij een dergelijk programma natuurlijk van groot belang. Het lijkt of het allemaal van een lei-

“Het oorspronkelijke idee kwam van een piloot van de Royal Airforce”

collectie B. Brosi

Het redden van een zelfbouwvehikel (2002)

en dakje gaat, maar in werkelijkheid gebeurden er toch vele ongelukken rondom de programma's. Het leidde tot steeds strengere veiligheidseisen, zoals het verplicht dragen van een helm. Soms was het zelfs nodig om ter plekke chirurgische ingrepen toe te passen. Al het gevaar zorgde wel voor de kick, want vele deelnemers kwamen (zoals ook Vlemmix) meerdere malen terug. Dat men er vaak niet meer dan enkele consumptiebonnen en de eeuwige roem aan overhield, nam men op de koop toe. De reddingsbrigade van Bernard Brosi kwam voor het eerst in actie tijdens *Glans van de Schans* in 1990. Daarvoor zorgde de Koninklijke Marine voor de veiligheid. Brosi zette zo het fenomeen Reddingsbrigade landelijk op de kaart. Alle hulpmiddelen moesten vooraf klaar zijn, tests gedaan (hoe diep is het water

eigenlijk?) en daarna wachten op de onfortuinlijken. Tot het einde zou het team zorgen voor de veiligheid te water.

Het succes van het programma was een mix van humor, waaghalzerij, onbekende mensen die (heel) ver gingen voor de camera's en de inzet van bekende mensen uit de tv-wereld. In 2009 liet de TROS weten met het programma te willen stoppen, het hele circus op allerlei locaties optuigen kostte veel en men was, zoals wel vaker klinkt, aan iets nieuws toe. In 2010 maakte men nog een viertal afleveringen in samenwerking met de Belgische zender VTM, waarna in 2011 het doek viel. Nu keert het programma terug. Andere zender, nieuwe presentatie en vooral: een andere tijd. Maar het concept blijft ijzersterk. Sterker dan de constructies van vele deelnemers waarvan er ook onder regie van RTL vast weer velen in het water zullen vallen! ■

Erwin Voorhaar is selecteur van de objectencollectie van Beeld & Geluid

Bronnen:

Omroep Brabant (website)

Graaf, Evert de, *Te Land, ter zee en in de lucht* (Image Books 2019)

De radiojaren van Jules de Corte

Honderd jaar geleden (op 29 maart 1924) werd Jules de Corte geboren. Een groot deel van het werkzame leven van de pianist-zanger-liedjesschrijver speelde zich af in de Hilversumse radiostudio's. Toen hij in 1946 hoorde hoe in het KRO-radioprogramma *De Zonnebloem* van Alex van Wayenburg iemand een liedje zong en piano speelde, dacht hij: "Dat kan ik ook!" Hij schreef een brief en mocht auditie doen. Op 26 oktober maakte De Corte zijn officiële radiodebuut tegen een honorarium van dertig gulden.

door Jan Jaap Kassies

Jules de Corte, zanger en pianist

In 1947 ging hij op verzoek van Jan de Cler meewerken aan het populaire programma *Negen heit de klok*. Daarna liet de KRO hem steeds vaker in haar uitzendingen optreden met liedjes en gedichten. In 1953 beleefde De Corte zijn landelijke doorbraak in een reeks programma's bij de inzamelingsactie voor de slachtoffers van de Watersnoodramp: *Beurzen open, dijken dicht*, waarin hij het gelijknamige actielied zong (een tijdens elke uitzending geschreven 'verslag' van wat er in het programma aan de orde was geweest).

Vanaf 1 december 1955 werkte Jules de Corte in vaste dienst voor de KRO-radio. Hij verzorgde lange tijd vijftig uitzendingen per jaar, waarvoor hij elke week nieuwe teksten en begeleidingen schreef. In zijn programma *Roulette* zong en speelde hij eigen tekst- en muziekvariaties bij plaatopnamen van anderen, waarvoor hij als eerste de techniek van het indubben hanteerde: opnemen met een voorbespeelde geluidsband als basis en daaraan nieuwe opnamen toevoegen. Zo ontstond een mozaïek van geluidsoptnamen door De Corte aaneengesmeed tot een half uur onafgebroken bijzonder originele muziek.

Elektronische manipulaties

Samen met radiotechnicus Joop Kuipers maakte De Corte steeds vaker programma's met 'elektronische manipulaties' (onder meer *Kaatje ben je boven, Wintertour, De Zilverfluit, Het Weerhuis*); radio pur sang dus, waarin werd geëxperimenteerd met zang, muziek en andersoortig geluid. Ook werkte hij mee aan KRO-jeugdprogramma's (*De wigwam, Het Radioprentenboek*) van onder anderen Wim Quint en Roos Lippes, waarvoor hij speciaal kinderrepertoire schreef. Jules de Corte werkte niet alleen voor de KRO. Ook bij de VARA, de AVRO, de VPRO, de NCRV, de TROS,

Jack de Nijs/Anefo

Jules de Corte werkte veel voor Hilversum

de IKON en de BRT was hij een graag geziene gast. Voor de IKON zong hij tweewekelijks een inleidend lied ten behoeve van het programma *De Open Deur* van dominee Kleijn. Bij de AVRO trad hij regelmatig op in het zondagmiddagprogramma *Muzikaal onthaal* van Herman Emmink, waar hij werd begeleid door het Metropole Orkest onder leiding van Dolf van der Linden en later Rogier van Otterloo. In diverse producties trad hij op met Harry Bannink en diens combo, het Trio Louis van Dijk en in latere jaren met de Combo Cor Bakker.

Beneden stand

Begin jaren zeventig besloot de KRO-programmaleiding dat de omroep populairdere programma's moest gaan maken. Daarnaast werden vermoedelijk de eigen studioproducties te duur bevonden door de omroep economen en leek er aldus een einde te komen aan de op kwaliteit gebaseerde en arbeidsintensieve programma's van De Corte. Omdat hij nu eenmaal zijn vaste aanstelling had, liet men hem onder meer kooraudities afnemen en optreden in andere KRO-programma's met werk ver beneden zijn niveau.

In *Muziek à gogo* maakte Jules de Corte in samenwerking met pianist-componist Jacques Schutte tijdens de uitzending liedjes in opdracht van het publiek (meestal over voetbal of auto's); hij vond dat een dieptepunt in zijn carrière. Later deed hij hetzelfde voor *Van twaalf tot twee*, waarbij hij vijf woorden opkreeg om in een lied te verwerken. Op een zeker moment was hij zo verbolgen over deze taakin-vulling dat hij de programmaleiding een protestgedicht stuurde. Direct gevolg was dat hij weer beter werk kreeg aangeboden, onder meer met Louis van Dijk en Jenny Arean (en Tony van Verre als producer), wat weer leidde tot het programma *Op vleugels*, waarin door Van Dijk en De Corte geïmproviseerd werd op volksmuziek (en dat onder de naam *Samen* een vervolg kreeg in het theater).

Later gingen steeds vaker ook anderen in De Cortes programma's diens teksten zingen. Zijn laatste eigen radioprogramma, *Omstreeks het vijftiende uur*, liep tot in het jaar 1982. In 1983 speelde hij in een Radio 4-programma op verschillende instrumenten grammofoonplaten aan elkaar, maar wegens hartklachten moest hij zijn medewerking aan die uitzendingen op 1 november 1983 staken, waarmee een einde kwam aan zijn radiocarrière.

Ruim 3000 liedjes

Het was in de jaren vóór 1980 nog heel gewoon dat programmamakers elke week nieuw materiaal schreven en arrangeerden. Tekst en muziek werden, al dan niet live uitgevoerd, één keer gebruikt en daarna verdwenen ze in de archieven (als de opnamen al bewaard werden). Een ruwe schatting leert dat

“Als kritische smaakmaker liet hij zich uit over alles”

Jules de Corte tussen 1945 en 1985 meer dan 3000 liedjes moet hebben geschreven. Radioluisteraars hadden veertig jaar lang de gelegenheid Jules de Corte te volgen in zijn muzikale en literaire ontwikkeling. Als kritische smaakmaker liet hij zich uit over alles wat in Nederland van belang was.

In de omroepbladmuziekcollectie (www.muziekschatten.nl) bevinden zich ruim 600 titels bladmuziek (uitgaven en handgeschreven 'arrangementen') op zijn naam, waarbij Ik zou wel eens willen weten ruimschoots aan kop gaat met niet minder dan 54 titels, waaronder arrangementen van Pi Scheffer, Rogier van Otterloo, Ruud Bos, Tonny Eyk, Henk Westrus en Herman Schoonderwalt. ■

Bron: Jules de Corte – Ik zou weleens willen weten (samenst. Cees van der Pluijm, Amsterdam), uitg. Nijgh & Van Ditmar, 2005, EAN 9789038814308

Door Tjako Fennema

WIM QUINT

De radio jeugdhoorspeldienst van de KRO en een stotterend scholier

Erwin Voorhaar boorde in *Aether 149* leuke herinneringen aan over de leider van de KRO-kinderprogramma's Wim Quint. Samen met Roos Lippes hield hij vele jaren schoolkinderen een paar keer per week aan de (draadomroep-) luidspreker gekluis-terd.

Speldje van De Wigwam

Links: Het Radio Prentenboek met KRO-programma's

Onder: Kaartje van Wim Quint met oproep om te komen repeteren: "Vraag aan je ouders of het mag."

Mijn voetstappen naar de KRO aan de Emmastraat gaan terug naar 1958. Ik zat in de vijfde klas van de St. Josephschool, een lagere school voor jongens aan de Koninginneweg in Hilversum (met onderwijzer en Hoofd der School B.A. van Rhijn*). Een programmaleider van de KRO zou langskomen om voor de radio-jeugdprogramma's naar goede (én katholieke) voorleesknaapjes te zoeken. De klas kreeg extra voorleesbeurten, om goed uit de bus te komen.

Opname voor De Wigwam

Ik stotterde vreselijk in die jaren, dus voelde me al *hors concours*. De uitverkoren vier jongens moesten iets voorlezen en prompt werden hun namen genoteerd. Wim Quint **, de KRO-programmalaider, stond op het punt het klaslokaal te verlaten, maar hield in en fluisterde de onderwijzer iets in het oor. Prompt draaide Van Rhijn zich om en wees naar mij. Met een vuurrood hoofd kwam ik naar voren. Het bleek dat Wim Quint incidenteel ook een stotteraar nodig had. Ik werd uitverkoren. Pijnlijk wel!

Wigwam

Maar goed, op zeker moment viel er een briefkaartje in de bus en fietste ik naar de studio om op te treden

Wim Quint in het fameuze radioprogramma De Wigwam met op de achtergrond zangertjes van De Karekieten

in de wekelijkse, veelbeluisterde dinsdagmiddaguitzending*** *De Wigwam* (met het kinderkoor De Karekieten o.l.v. Willy François). Het ging goed want ik mocht vervolgens ook optreden in het ochtendprogramma *Onder de Douche*.

Quint werkte voor de microfoon samen met tante Roos (Lippes-Rosenhart) en zij was degene die me menigmaal wist gerust te stellen. Tijdens de microfoonrepetities stotterde ik moeiteloos, maar zo gauw het rode lampje OPNAME ging branden was het over. Wat te doen zei Quint? Uiteindelijk stuurde hij me op kosten van de KRO naar een logopedist en na een paar lessen in ademhalingstechniek was ik er vanaf. Wat een opluchting! Zodoende heb ik zo'n twee jaar in de jeugdhoorspeldienst meegedraaid totdat mijn stem brak. Maar de herkenningsmelodie van *Onder de douche* kon ik nog jarenlang terughoren, omdat ik die in die spannende hoorspelstudio van de KRO had ingezongen: *Vader Jacob*. En dat onder het geruis van douchestralen!

Er zou nog menige briefkaart in de bus vallen en het plezier om bij elke uitzending in de foyer een kogelflesje Joy en een gevulde koek te scoren was onbeschrijfelijk. En de betaling voor die uitverkoren arbeid? Kinderarbeid mocht niet. Maar bij feestdagen werd je met cadeautjes overladen. ■

Tjako Fennema is expert op het snijvlak van muziek en techniek

* B. van Rhijn was vervolgens vele jaren een legendarische trouwambtenaar

** Wim Quint (1911-1983) woonde op loopafstand van de KRO-studio: aan de Oude Amersfoortseweg

*** Ik vermoed dat de opnamen op dinsdag- en de uitzendingen op woensdagmiddagen waren!

Beeld & Geluid

60 JAAR GELEDEN: THE BEATLES

door Dick Klees

DE ENIGE TWEE CONCERTEN VAN THE BEATLES IN NEDERLAND

The Beatles traden twee keer op in Nederland, het tweede land in hun eerste wereldtournee. Opvallend weinig voor een land dat zo belangrijk was en is voor de popmuziek. Iedereen noemt de veilinghal in Blokker die ervoor werd ontruimd. Maar in zaal Treslong, nabij het dorpscentrum van bollengemeente Hillegom, waar de VARA een dag eerder op 5 juni een tv-optreden opnam, wordt meestal vergeten. Dick Klees was 60 jaar geleden bij beide optredens aanwezig en blikt er nu op terug.

In de rode cirkels de jonge Dick Klees en Herman Stok

Piet Schreuder

me op 5 juni 1964. Klasgenoot Rob Wijnants had kaartjes voor het optreden in Blokker, de volgende dag. Een deal werd snel gesloten: samen naar deze beide toppers in een puberleven. Ik zou naar de begrafenis van tante Tony zijn gegaan en had al een stemmige zwarte stropdas omgeknoopt. Als blijk van medeleven hield ik die om over mijn zwarte ruitjeshemd.

Eendagsvlieg Jimmie Nicol

The Beatles playbacketen *Twist and Shout*, *All My Loving*, *Roll over Beethoven*, *Long Tall Sally*, *She Loves You* en *Can't Buy Me Love*. En dat alles zonder Ringo achter de drums op een door decorontwerper Jenny Kehrer bedacht verhoginkje, een soort vliegende schotel. Ringo had keelontsteking en werd vervangen door ene Jimmy Nicol. Pas een dag tevoren werd hij benaderd, hij kreeg maar twee uur om met The Beatles repeteren. Bijkomend voordeel: hij was klein van stuk en paste in Ringo's kleren. Als invaller, nota bene op het hoogtepunt van Beatlemania, werd hij voor even uit de anonimiteit getild van drummer bij een onbekend popgroepje uit Londen.

“DAT ER ALLEEN
GEPLAYBACKT WERD,
DEERDE ONS NIET”

Oorspronkelijk was het een beurszaal voor het verhandelen van de bollen. In Treslong stonden grote tribunes, waarop 1.500 toeschouwers konden zitten. In de jaren zestig traden er regelmatig bekende bands op, waarvan soms een televisieregistratie werd gemaakt met als belangrijkste wapenfeit het optreden van The Beatles in 1964.

Ik kreeg van een regie-assistente bij de VARA kaartjes voor de tv-opna-

Tijdens *She Loves You* werd het publiek aangemoedigd van de tribune te komen en te twisten, tenslotte hoorde een chaotisch en gillend publiek bij de heersende Beatlesgekte. Presentator Herman Stok probeerde ons tevergeefs weg te duwen. Een jaar eerder velde zijn programma *Top of Flop* een vernietigend oordeel over het talent van The Beatles. *I Wanna Hold Your Hand* werd een flop genoemd. Het nummer zou echter ook in ons land een enorme hit worden. In de chaos dook een vent op die iedereen tijdschriften in de handen drukte. Die moesten we voor de camera's omhoog houden. Zo maakte het duffe maandblad *Romance* de eerste slukreclame op de Nederland-

Piet Schreuder

se tv. Ik nam een stapel aan en gooide die zwierig de lucht in. Een wel feestelijk effect, waardoor de reclame-actie mislukte. Wel verhoogde het de feestvreugde enigszins.

Nog geen miljoenengages

The Beatles naar Nederland halen was toentertijd mogelijk voor in totaal 40.000 gulden. Dat lijkt een schijntje, maar nog geen tien jaar later kon ik voor dat bedrag mijn eerste huis kopen. Impresario Dick van Gelder probeerde afspraken te maken met grote zalen in Amersfoort en het oude FC Twentestadion, maar dat liep mis. Dankzij samenwerking met het theaterbureau van Ben Essing kwam hij in Blokker uit, waar Essings vader burgemeester was. De rest van het bedrag moest verdiend worden met een televisie-optreden. Hij benaderde eerst de KRO, maar die wees het af. Ook de NCRV had geen interesse. Vervolgens hapte de VARA voor 4.500 gulden toe. Het streefbedrag was binnen.

'Wie stopt hun sokken?'

Vóór het optreden beantwoordden de Beatles vanuit een aangrenzende ruimte vragen die uit het publiek in de zaal via Berend Boudewijn werden gesteld. Of ze verliefd zijn, of de invaller beter is dan Ringo Star ("nee, maar zeg dat maar niet tegen die andere jongen"), of ze zelf Engelse idolen hebben ("The Searchers en The Rolling Stones") en in ontwapenend plat Amsterdams "of the Beatles nog meer instrumenten bespelen als alleen gitaar en drum" (hilariteit). Het melige antwoord van Lennon: "a little piano, about this size". Maar de onnozelse vraag kwam van een meisje dat wilde weten wie hun sokken stopt als ze op reis zijn. Het bleek de tiener Marga van Praag te zijn, voor het eerst op tv. Desondanks zou zij jaren later voor het *Journal* toch nog meer vragen mogen stellen.

Dat er alleen geplaybackt werd, deerde ons niet. We staarden naar de kraagloze Beatlejasjes van de Londense kleermaker Millings die het

idee van Pierre Cardin pikte. Vriend Rob had er ook een. Wat verder opviel, waren de lage laarsjes met verhoogde hakken. The Beatles waren een stuk kleiner dan wij. Toen we na de opname de zaal uitliepen, keek ik gefascineerd naar de *flightcases* met hun instrumenten en apparatuur. Met tape waren de namen van onze vier idolen erop geplakt. Alleen dát al bewees dat we niet hadden gedroomd.

Een bedevaart naar deze plek zit er niet meer in, want in 2005 werd Treslong afgebroken en werd er een nieuwbouwwijk gebouwd.

"WAAR ELDERS UITZINNIG GILLENDE MEISJES DE OVERHAND HADDEN, WAREN HET HIER VOORAL JONGENS"

Op naar Blokker

De kaartjes voor het concert in Blokker die vriendje Robbie bemachtigde, kwamen van de punten

die zijn moeder bij Walra spaarde bij de aanschaf van lakens. In de lange rij voor de ingang zagen we een beroemdheid passeren: het was het niet te missen postuur van Milly Scott die twee jaar later met haar luidruchtig gezongen *Fernando en Filippo* de Nederlandse inzending voor het Eurovisie songfestival zou worden. Net als The Beatles eerder, woonde zij nog een tijdje in Hamburg. Veel meer overeenkomsten zijn er niet.

De aanblik van veilinghal 'Op hoop van zegen' was weinig bemoedigend, spandoeken van Heineken, het limonademerkt Joy en het blad *Muziek Expres* konden de trooste-

loze sfeer niet opkrikken. Tussen de West-Friese chrysanten speelden ze een stuk of acht van hun hits tot dan toe. Waar overal elders uitzinnig gilende meisjes de overhand hadden, waren het hier vooral jongens. Het gillen lieten ze over aan het groepje meisjes. Jammer voor het leger aan psychologen dat er wetenschappelijk onderzoek naar massahysterie wilde doen. Speciaal voor hen was er een plankier boven de tribunes opgehangen, wat ons dan weer inzicht gaf in het gedrag van psychologen; ze zetten zich te kijk als niet betrokken buitenstaanders. Ons rebelse planetje de resultaten te beïnvloeden door een kwartiertje net zo stilzwijgend en onbewogen voor ons uit te staren, liep op niets uit. We hielden het niet vol.

Het geluid was abominabel, maar wij waren ook nog niet veel gewend en vonden alles prachtig. Ze speelden ten slotte *live* in tegenstelling tot de vorige dag. En wij waren erbij, daar ging het om. Dat er 60 jaar later dit opstel over geschreven moest worden voor een historisch blad kwam niet in mij op. ■

Scan deze QR-code voor het optreden in Hillegom 1964

Scan deze QR-code voor een verslag van het bezoek van The Beatles

Ingezonden brief

Straatnamen

Om te beginnen een groot compliment voor het verschijnen van het nieuwe omroepblad *Recorder*. Het was een bijzondere verrassing zowel wat inhoud als vormgeving betreft. Ga zo door!

In de bijlage *Omroep in Woord en Beeld* staat een artikel van Joost Huijsing over straten die naar omroepelden zijn vernoemd. Joost schrijft dat straten zelden vernoemd worden naar levende mensen, leden van het Koninklijk Huis uitgezonderd. Er zijn in de omroepwereld een paar uitzonderingen op die regel en die vind je *allemaal* op het Media Park in Hilversum. Die opmerking is niet helemaal juist. Er zijn inderdaad op het Media Park een flink aantal straatnamen terecht naar omroepgrootheden vernoemd. Dat kon vrij autonoom gebeuren omdat het hier om eigen terrein gaat. Maar buiten het Media Park worden er ook enkele grootheden geëerd. Het idee was oorspronkelijk van de toenmalige mede-eigenaar van het Media Park Rudy Stroink (TCN). Hij wilde nadrukkelijk buiten het Media Park Mies Bouwman, Willem Duys en Willem van Kooten (Joost den Draaijer) via *openbare* straatnamen eren. Zijn voorstel moest uiteindelijk door B. en W. van Hilversum ondersteund worden, maar Stroink strandde al volledig op ambtelijk verzet bij de gemeentelijke straatnamencommissie. De drie omroepelden leefden nog en moesten eerst een tijdje dood zijn.

Een politiek actiecomité met o.a. de Hilversummers Henk Vonhoff (VVD), Hans Hillen (CDA) en ondergetekende (toen Leefbaar Hilversum) ging op bezoek bij burgemeester Ernst Bakker die direct enthousiast zijn steun toezegde. Uiteindelijk werd op een door Joop van Zijl gepresenteerde feestelijke bijeenkomst op 17 augustus 2007 door Mies Bouwman zelf de Mies Bouwmanboulevard onthuld. In hun aanwezigheid werden ook de Willem Duysvijver en de Joost den Draaijerronde naast Beeld & Geluid op die dag een feit.

Het was een opmerkelijke gebeurtenis want er worden zeer zelden nog levende mensen met een *openbare* straatnaam geëerd. Een van de grote uitzonderingen was judokampioen Anton Geesink in Utrecht. Trots ging hij vervolgens in zijn eigen straat wonen.

Jan Nagel

Voormalig Hoofd Informatie RTV VARA

Altijd de omroep, zelfs na het pensioen

Goed beschouwd heeft-ie zijn hele leven in of bij de omroep doorgebracht. Nu, twaalf jaar na zijn pensioen, is dat nog steeds het geval. Ex-programmatechnicus Martin Schuurmans geeft al jaren rondleidingen bij Beeld & Geluid.

door Willem Hekhuis Foto's: Liek Bouma e.a.

“Mijn vader werkte bij de NSF, de Nederlandsche Seintoestellen Fabriek die aan de wieg stond van de radio in ons land. Wij woonden er tegenover. Mijn moeder werkte bij de VARA. Mijn broer zat met Willem van Kooten, Joost den Draaijer dus, in de klas. En ik deed als kind van 12 mee aan allerlei hoorspelen. Zat ik bij Johan Wolder in NCRV-studio 4.”

Aan de knoppen tijdens de zaterdagmorgenuitzending van de TROS (2013). Daaronder: Assistent-programmatechnicus Martin Schuurmans achter het stuur van een van de bekende Mercedes-bussen

Kortom, Martin Schuurmans (Hilversum, 1951)

hoef je over de omroep niets te vertellen. Toch was het niet vanzelfsprekend dat hij de rest van zijn leven in de omroep terecht zou komen. “Ik twijfelde. Ik kon beginnen aan een opleiding in de GGZ en er was een vacature op de Fonotheek.”

Fonotheek

Het werd de Fonotheek, aan de Insulindelaan. Hij legde er veel contacten, leerde er ‘iedereen’ in de omroep kennen. Hij kreeg de mogelijk-

Over pensionado's die na hun pensioen niet achter de geraniums zijn gaan zitten

Oud-technicus Martin Schuurmans (in blauwe jas) tijdens een recente rondleiding bij Beeld & Geluid

heid deel te nemen aan de opleiding tot assistent-programmatechnicus in *good old* Santbergen en ging daarna als zodanig aan het werk, veelal in de buitendienst. Daarna de vervolopleiding tot technicus. “Ik had er niet eens veel zin in. Was bang dat ik in de binnendienst terecht zou

komen.” Dat viel mee. Zijn eerste klus was voor *Langs de Lijn* en daarna volgden reportages in

binnen- en buitenland en aan het Binnenhof. “Het was afwisselend”, zegt Schuurmans, “maar je was altijd aan het werk. Veel van huis. Als ze mijn vrouw vroegen hoe lang we getrouwd waren, zei ze: ‘Ongeveer de helft.’” Natuurlijk waren er diensten in de studio's. “Dan ging je op je

De kleine Martin anno 1952 voor een door zijn vader gebouwde radio

faden gewend. Als ik dat per ongeluk eens deed bij tv, keken alle koppen mijn kant op en hoorde je: ‘Radio, zeker?’” Met de overgang naar digitale techniek had hij geen moeite. “We werden gewoon ingewerkt. Meer was het niet.”

Ondernemingsraad

Al tijdens zijn diensttijd bij het NOB was Martin Schuurmans actief naast het werk: vijftien jaar lang maakte hij deel uit van de Ondernemingsraad en een aantal jaren daarvan bekleedde hij het (vice-) voorzitterschap. “Mijn handtekening staat nog onder de verkoop van de aandelen aan Technicolor in 2006. Daar moest de OR mee instemmen.” Minder leuke beslissingen waren er ook. Zoals de opheffing van de Fonotheek. “Maar met een mooie afvloeiingsregeling. Het NOB was een goede werkgever.”

Beeld & Geluid

In 2012 ging hij met pensioen. En al een paar weken later was hij als vrijwilliger aan het werk bij Beeld & Geluid. Ingeschakeld bij het digitaliseren van de collectie geluidsopnamen. Banden ‘encoderen’, zoals dat heet. Een paar jaar later vroeg een ex-collega-technicus hem om ook rondleidingen te gaan verzorgen. “En dat doe ik nu al tien jaar. Met uitzondering van de renovatie, toen Beeld & Geluid gesloten was, en tijdens de corona-epidemie. Gelukkig vielen die deels samen.”

Maximaal 15 personen neemt hij mee de trappen af of, indien nodig de lift, de catacomben van Beeld & Geluid in om ze de omroep- en andere schatten te laten zien die daar zijn opgeslagen en deels tentoongesteld. Wie Martin Schuurmans kent, weet dat hij een enthousiast verteller is, met kennis van zaken. “Omdat mijn

vader bij de NSF werkte, weet ik veel van de eerste geschiedenis”, zegt hij. Voor Engelstalige rondleidingen draait hij zijn hand niet om en ook geeft hij, met enkele collega's, wat demonstraties tijdens de *Top 2000* aan het eind van het jaar, om het soms lange wachten van het publiek voordat het naar binnen mag, te bekorten.

Hoe lang denkt hij nog door te gaan met dit werk? “Zolang ik er plezier in heb en gezond blijf!” ■

fietsje van de TROS naar de AVRO naar de NOS.

Later werd dat minder, toen de clusters werden gevormd”.

Televisie

Martin Schuurmans behoorde tot het plukje radiotechnici dat ook, als het nodig was, voor televisie werkte. “Meestal *Journal*, *Jeugdjournal*, sport. De tv-techniek is gecompliceerder, vraagt een andere werkwijze ook. Tv werkt met harde overgangen, bij de radio ben je in- en uit-

“DAN GING JE OP JE FIETSJE VAN DE TROS NAAR DE AVRO NAAR DE NOS”

Over de grens?

ZIJLJNEN

Hella Liefting, voorzitter van VGOmedia, geeft haar mening over pensioen en andere zaken

Sara is 22, rechtenstudente en stagiaire bij een advocatenkantoor op de Zuidas. Op een personeelsfeestje is ze laatst door een partner in haar borsten geknepen. Nee, ze heeft hem geen beuk verkocht of weggeduwd. En nee, ze heeft er tegen niemand behalve haar vriendinnen iets over gezegd. Ik schrok nogal van dit verhaal. Omdat er na alle ophef over seksueel grensoverschrijdend gedrag kennelijk nog steeds mannen zijn die zich dit denken te kunnen veroorloven. Maar vooral omdat mondige meiden van nu zich niet veilig en weerbaar genoeg voelen om hun grenzen te bewaken.

Sinds de boel ontplofte bij The Voice is de ene beerput na de andere opengevlogen. Het ene na het andere rapport ziet het licht, en het mediawereldje raakt er niet over uitgepraat. Ik weet niet hoe het jullie vergaat, maar ik ben de verhalen van nu eens gaan vergelijken met wat ik zelf heb gezien tijdens mijn werkzame leven. Als je zoals ik in de jaren zeventig met je loopbaan bent begonnen kun je honderden verhalen vertellen over situaties die nu seksueel grensoverschrijdend zouden heten. Alleen keek niemand er destijds van op. Het mediawereldje heette niet voor niets de Gooise matras. Daar deed je aan mee, of dat deed je niet. Waar je de grenzen legde en hoe je die bewaakte was vooral een persoonlijke kwestie.

Daarmee wil ik overigens niets goedpraten. Integendeel. Wat aan het licht is gekomen gaat over macht, en hoe mensen die kunnen inzetten ten koste van mensen die van hen afhankelijk zijn. Dat staat heel ver af van wat sommige mannen nu omschrijven als een beetje flirten, wat toch moet kunnen. Die laconieke ontkenning richt misschien nog meer schade aan bij meiden zoals Sara. Zo worden ze nog minder weerbaar en blijft het probleem in stand.

Een werkvloer moet er in zijn geheel voor zorgen dat iedereen prettig en veilig kan werken. Hoe hoger je in de boom zit, hoe groter die verantwoordelijkheid. Wegkijken is geen optie. Het goede voorbeeld geven wel. Vooral door de baas.

Kom naar de Algemene Vergadering

Agenda
voor de Algemene Vergadering van VGOmedia
van woensdag 22 mei 2024 om 14.00 uur
bij Beeld & Geluid, Media Parkboulevard 1, Hilversum
(inloop vanaf 13.30 uur)

- 1. Opening** door Hella Liefting, voorzitter
- 2. Mededelingen en ingekomen stukken**
- 3. Verslag van de Algemene Vergadering** van VGOmedia gehouden op 15 november 2023 (zie de website van VGOmedia- www.vgomedia.nl*)
- 4. Jaarverslag 2023, Jaarrekening 2023** en verklaring van de kascommissie (zie de website van VGOmedia - www.vgomedia.nl*)
De algemene vergadering wordt voorgesteld het bestuur van VGOmedia decharge te verlenen voor het financiële beleid 2023
- 5. Samenstelling bestuur**
Statutair bestaat het bestuur uit tenminste vijf en ten hoogste negen leden.
Thans bestaat het bestuur uit vijf leden:
 - Hella Liefting – voorzitter
 - Anton de Bekker – vice-voorzitter
 - Hans Hoole – secretaris
 - Ruud Leyendekker – penningmeester
 - Gert Dekkers – algemeen bestuurslid
- 6. Presentaties over de Wet Toekomst Pensioenen (WTP)** o.m. door PNO Media
- 7. Presentatie door Beeld & Geluid**
- 8. Statuten en Huishoudelijk Reglement**
- 9. Rondvraag en sluiting**

Geïnteresseerden in een bestuursfunctie (er zijn statutair vacatures) kunnen zich aanmelden bij secretaris Hans Hoole via secretaris@vgomedia.nl of bij een ander bestuurslid (raadpleeg www.vgomedia.nl)

*) Jaarverslag, Jaarrekening en verklaring kascommissie worden, zodra deze gereed c.q. goedgekeurd zijn, op de website geplaatst

QR-code voor de website van VGOmedia

Bestuursverkiezing c.q. wijziging samenstelling bestuur:

Hella Liefting, voorzitter, is statutair aftredend en stelt zich herkiesbaar voor een volgende termijn. Het bestuur stelt voor Hella Liefting als voorzitter te herbenoemen.

Na afloop ontmoeten wij elkaar bij een hapje en een drankje.

Bereikbaarheid Beeld & Geluid

Het adres van Beeld & Geluid is Media Parkboulevard 1, 1217 WE Hilversum. Op oudere navigatiesystemen: Sumatralaan 45, 1217 GP. Beeld & Geluid staat tegenover NS-station Hilversum Media Park. De parkeergarage is te vinden aan de achterzijde van het pand. Het tarief is € 1,50 per uur (max. dagtarief € 9,00). De garage beschikt over twee oplaadpalen voor elektrische auto's. Er is een beperkt aantal gratis mindervalidenplaatsen aan de zijkant van het gebouw, achter de bushalte.

Informatie voor leden van de Vereniging van Gepensioneerde medewerkers van de Omroep en andere Media

Betaaldata pensioen 2024

24 april, 23 mei, 24 juni, 24 juli, 22 augustus, 24 september, 24 oktober, 21 november, 19 december

Erik Boshuijzen: strijdbaar tot het laatst

Foto: Louis van Hattem

Hij had zich nog aangemeld voor de kascommissie, maar dat mocht niet meer zo zijn. Zaterdag 9 maart 2024 overleed onze oud-voorzitter Erik Boshuijzen, 86 jaar oud. Al zagen we op onze laatste ledenvergadering wel dat zijn gezondheid achteruitging, zijn legendarische betrokkenheid en zijn kenmerkende stemgeluid waren nog even krachtig als altijd.

Ik kende hem persoonlijk sinds mijn tijd bij de *Vakbondskrant* begin jaren tachtig, toen sociaaleconomische journalistiek nog een serieus vak was en de beoefenaars daarvan zich elke maandag bij het FNV-hoofdkantoor in Amsterdam vervoegden om verslag te doen van wat zich nu weer in de Federatieraad had afgespeeld. Erik (koosnaam: de bosmuis) was destijds als verslaggever van het *NOS-Journaal* altijd van de partij. Hij mocht de materie graag toelichten met - in vakjargon - een standpuppetje, zelf in beeld dus. Daar hebben zijn collega's bij het *Journaal* nog een plagerig, maar liefdevol afscheidsfilmpje van gemaakt.

Erik was voorzitter van VGOMedia van 2007 tot 2013, in een roerige tijd. Hij had uitgesproken opvattingen over de koers, waar niet iedereen in het bestuur in mee wilde gaan. In die tijd waren er ook grote zorgen over de lage dekkingsgraad van PNO Media, die uiteindelijk in 2012 tot een korting leidde. Erik, zelf lid van de Deelnemersraad, liet zich in de discussies daarover niet onbetuigd. Ook knokte hij vol overtuiging voor het opnemen van gepensioneerden in het bestuur, dat in 2014 werd gerealiseerd. Erik hechtte zeer aan goede communicatie met de leden. In zijn ambtsperiode gaf hij mede vorm aan de omslag van een kabbelend ledenblad naar een modern magazine.

In de ledenvergaderingen van VGOMedia, die Erik trouw bezocht, liet hij zich altijd horen. Over indexatie, over dekkingsgraden, over beleggingsresultaten: menig fondsbestuurder of pensioenspecialist moest zich na Eriks kritische vragen even achter de oren krabben. Dat gaan we zeker missen. Wat ik het meest zal missen, is die andere kant van Erik: hij kwam na elke ledenvergadering iets aardigs tegen me zeggen. Altijd.

Hella Liefthing

Dankbetuigingen

De tijd vliegt. Het was begin augustus dat ik 75 werd. Maar beter laat dan nooit mijn dank voor de leuke felicitatie en attentie van VGOMedia.

Kees van Mechelen, Arnhem

Mede namens mijn vrouw Jos – evenals ik oud ANP-redacteur – zeg ik VGOMedia dank voor de gelukwensen en de cadeaubon die wij mochten ontvangen ter gelegenheid van mijn 95e verjaardag. Het is goed te weten dat ik nog niet geheel vergeten ben.

Piet J. Philippa, Alphen aan den Rijn

Op 9 oktober ben ik 75 jaar geworden. Het overkomt je gewoon, maar ik ben er dankbaar voor. VGOMedia bedank ik van harte voor de felicitatiekaart en de cadeaubon.

W.E.M. (Ine) Bekmann, Almere

Hartelijk dank voor de VVV-attentie ter gelegenheid van mijn 85e verjaardag. Hij zal goed worden besteed.

Guido Paulussen, Maastricht

Hartelijk dank voor de felicitatie (met boekenbon!) met mijn tachtigste verjaardag.

Jan Maarten Pekelharing, Kudelstaart

Hartelijk dank voor uw attentie ter gelegenheid van mijn 90e verjaardag. Ik hoop over tien jaar wederom een dergelijke huldeblijk van u te mogen ontvangen.

W.Th. Lindner, Apeldoorn

Hartelijk dank voor de VVV-bon die ik kreeg voor mijn 90e verjaardag.

Sietske Bonn-van der Schouw, Haarlem

Hartelijk dank voor de VVV bon voor mijn 75e verjaardag. Kan ik heerlijk weer in de boekhandel een boek uitzoeken.

Jenneke Bleumers, Hilversum

PNO en VGOMedia, heel hartelijk bedankt voor de felicitatie en cadeaubon die ik ter gelegenheid van mijn 75e verjaardag heb mogen ontvangen. Ik ben er super blij mee.

Loekie Jansen-Heuvelink, Meerssen

Op 18 oktober werd ik op mijn 80e verjaardag verrast met felicitaties en een VVV-cadeaubon van VGOMedia. Hiervoor mijn hartelijke dank.

Gerard Aubel, ex-KRO, Weesp

Hartelijk dank voor de cadeaubon, ontvangen t.g.v. mijn 75e verjaardag!

Toos Bodewes, Baarn

Hierbij wil ik hartelijk danken voor de felicitaties en de cadeaubon ter gelegenheid van mijn 75e verjaardag!

Chris Berger (ex-AVRO & Stokvis), Amsterdam

Dank voor de kaart en de VVV-bon voor mijn 90e verjaardag op 21 september.

Wim Govers (Cinecentrum Cineco), Huizen

Hartelijk bedankt voor de bon voor mijn tachtigste verjaardag.

Fred Volmer, Hilversum

Hierbij wil ik u bedanken voor de cadeaubon die ik mocht ontvangen voor mijn 75e verjaardag! Ik was blij verrast had zo iets niet verwacht.

A.J.Pel (ex-VARA), Hilversum

Hartelijk dank voor de attentie die ik van u kreeg voor mijn verjaardag. Het is een leuke vorm van contact.

Mieke Etman, Zwolle

Hartelijk dank voor de cadeaubon voor mijn 80e verjaardag.

J.M.P. Hooft-Gaarenstroom, Baarn

Uit het Verantwoordingsorgaan

Nieuwe pensioenwet vast op de agenda

Foto: Jan Jong

De leden van het Verantwoordingsorgaan (VO) sloten het jaar 2023 op 18 december af met een, zeg maar, studiedag. Onderwerpen: het functioneren van het nieuwe bestuursmodel (z.g. omgekeerd bestuursmodel) en in de middag het nieuwe pensioenstelsel. Bij dit laatste onderdeel was een bestuurslid van PNO Media aanwezig om met ons over de antwoorden op door het VO gestelde vragen te praten. Daarbij bleek toch wel dat de VO-leden zeker tevreden zijn over de manier waarop en de hoeveelheid informatie die ons van bestuurszijde meer dan regelmatig is en wordt aangereikt.

Daarnaast zijn VO-leden regelmatig aanwezig bij bijeenkomsten van de organisatie door wie zij kandidaat waren gesteld, of zoeken zij de contacten op. Ook speciale landelijke voorlichtingsbijeenkomsten voor Verantwoordingsorganen mogen zich doorgaans verheugen in de belangstelling van VO-leden.

Maandag 5 februari kwam het VO voor het eerst in het nieuwe jaar bijeen. Het was vooral een bijpraatsessie. Het onderwerp, de Wet Toekomst Pensioenen, is vanaf nu een vast onderwerp op de agenda.

Het Klanttevredenheidsonderzoek 2023 werd ook besproken. U kunt de uitkomsten van het onderzoek en nog veel meer lezen op de website van PNO (<https://pnomedia.nl/actueel/172/u-gaf-pno-media-eeen-7-4>, zie de QR-code)

Tot slot is de planning gemaakt om tot het oordeel over PNO in het Jaarverslag over 2023 te komen. Genoeg werk aan de winkel. Maar... het VO doet dit in het belang van alle deelnemers - en met genoeg. Ook in het jaar 2024.

Waarvan akte, Ynskje van den Brakel Visser

Overleden leden

Oktober 2023 – 24. T. van den Brink (18-9-1934, AVRO) – 27. mw. A.W.M. Barnasconi (22-10-1934, KRO)

November 2023 – 2. G.A.M. Rijpert (9-9-1946, IKON) – 6. J.W. van Moorst (31-1-1938, NOB) – R. van Steensel (17-9-1942, NOB) – 13. M.C. Klaver (30-01-1946) – 14. mw. M. Otte (18-5-1945, VAdJongen) – 17. R. Berkhout (15-3-1929, NOS) – 18. W.H. Heerschop (28-6-1936, NOB)

December 2023 – 3. J.H. ter Spill (25-10-1939, RNWO) – 6. E.J. Lohman (22-11-1946, nabestaande) – 9. N. Haarman (18-8-1936, NOB) – 13. G.L. Wondergem (29-3-1936, NOB) – 22. J. de Jong (19-1-1934, NOB) – N.C.M. Kwakman (24-1-1947, TROS) – 23. mw. E. Bultman-Zeedijk (27-9-1935, NCRV) – mw M.J. Gijsbertsen (25-10-1927, NCRV) – mw A.M. Klijberg (2-9-1948, TROS) – 26. C.W. Korevaar (24-7-1946, NOB) – 31. mw. M.G. Deckwitz (24-8-1940, nabestaande) – A. Hoeksema (19-10-1930, NOS)

Januari 2024 – 1. mw. M.C. Koster-Kappé (4-8-1946, TROS) – mw. E.L. de Zwart-Laine (18-8-1937, NOZEMA) – 2. mw. P.M.A.F. Schols-de Kok (30-6-1930, NOB) – 7. A. Brouwer (14-3-1932, RNWO) – L.A.C. Rijshouwer (2-12-1941, AVRO) – 11. K.A. Koopman (7-4-1939, AKN) – 13. mw.A.F. Witteman (28-1-1933, TROS) – 15. mw. I.B. Steinmetz (28-9-1955, KRONCRV) – 17. mw. J.J. Scholten (2-4-1943, VOO Veronica) – 21. P. Plomp (19-6-1934, NOB) – 23. H.S. den Hartog (15-3-1928, NOS)

Welkom

A. de Kruiff, Hilversum (NPO) – A.J. Jonker, Amsterdam (Red Bee Media) – mw. A.P.B.M. van Lieshout, Loosdrecht (NOB) – mw. E.N.A. Koteris, Huizen (NPO) – mw. J.P.M. Schilder, Zeist (NOS) – L.J. Heinsman, Hilversum (NPO) – C.J. de Bruin, Soest (NPO) – mw J.T.A.M. Bogaard-Woestenburger, Spakenburg (AKN) – mw. C.I. Michel-de Wild, Bussum (AVROTROS) – mw. M.A.A.E. Bevers, Naarden (NTR) – C. Hoogesteger, Oudesluis (Dutchview)

Bestuur: Voorzitter: Hella Liefthing, Vice voorzitter: Anton de Bekker, Secretaris: Hans Hoole, Penningmeester: Ruud Leyendekker. **Leden:** Gert Dekkers, Paul Hendriks
Adres: Geversstraat 89, 2341 GD Oegstgeest, bestuur@vgomedia.nl
Website: www.vgomedia.nl
Ledenadministratie: Olympia 3, 5346 KT Oss, ledenadministratie@vgomedia.nl

Sant Heijermans

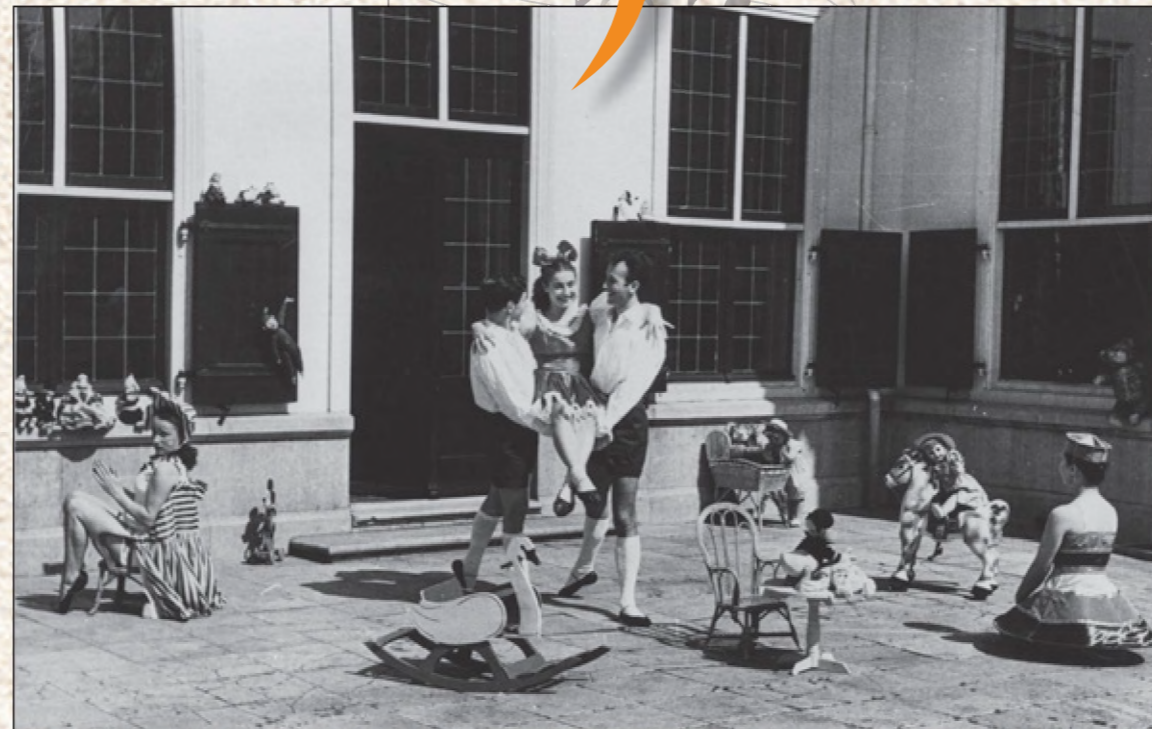
door Bas Nieuwenhuijsen

De vorige aflevering van deze rubriek draaide om het KRO Kinderzangfestival. Onder de tekstschrijvers en componisten die liedjes maakten daarvoor was Sant Heijermans, die onlangs 90 is geworden. Een veelzijdig talent, ze was actief als danseres, zangeres, cabaretière, tekstschrijfster en liedjesmaakster. Toch is ze altijd een beetje de (klein)dochter- en vrouw-van-gebleven. Als de toneelschrijver Herman Heijermans je grootvader was, en als actrice en schrijfster Hermine Heijermans en acteur Henri Eerens je ouders waren en je zelf getrouwd was met pianist, componist en arrangeur Ru van Veen sta je in veel schaduw. Maar ze verdient wel degelijk een plek in de schijnwerpers.

Sant Heijermans volgde in haar jeugd een balletopleiding in Parijs, maar dat was uiteindelijk niet haar wereld. Via Albert Mol kwam ze in contact met Wim Kan, bij wiens ABC Cabaret ze vanaf het midden van jaren '50 ging werken. "Als één van de meisjes die optraden," vertelt ze in een interview met Recorder. Maar ze deed meer dan dat. "Ik was later ook tekstschrijfster en regisseuse." Ze bleef creatief betrokken bij Kan tot diens laatste programma, waarop veel kritiek was. Die deelde ze. "Bij de viewing werd gevraagd of de uitzending moest doorgaan. Ik heb dat als enige ontraden. Daar was veel moed voor nodig en het is me niet in dank afgenomen door de VARA en de impresario."

Sant Heijermans maakte ook zelf programma's, waaronder de cabaretproductie *Menselijkerwijsjes* in 1965, voor de NCRV. *Het Parool* (21-12-1965) typeerde het als 'cabaret van de huiselijke aard'. "In mijn werk is de menselijke maat belangrijk," vertelt ze. "Gewone emoties. Dat ligt dicht bij mij." Dat spreekt ook uit de liedjes die van haar zijn opgenomen in de bladmuziekcollectie van de Stichting Omroep Muziek. Voor het Kinderzangfestival van de KRO schreef ze onder meer *Het zat me niet echt mee vandaag*, *Ergens op de wereld*, en het muziekpedagogische *Wat in mij zingt*. "Ik schreef daarnaast veel voor Paula van Alphen, die een kinderkoor had." Van Alphen zat ook in de jury van het Kinderzangfestival.

MUZIEK SCHATTEN

Sant Heijermans (midden, gedragen) in een scène uit de Kinderspelen van Georges Bizet, op het terras van het Catshuis in Den Haag, waar toen het gezin van mr. Adriaan Goekoop jr. woonde, wiens vrouw Ballet Marjo had opgericht

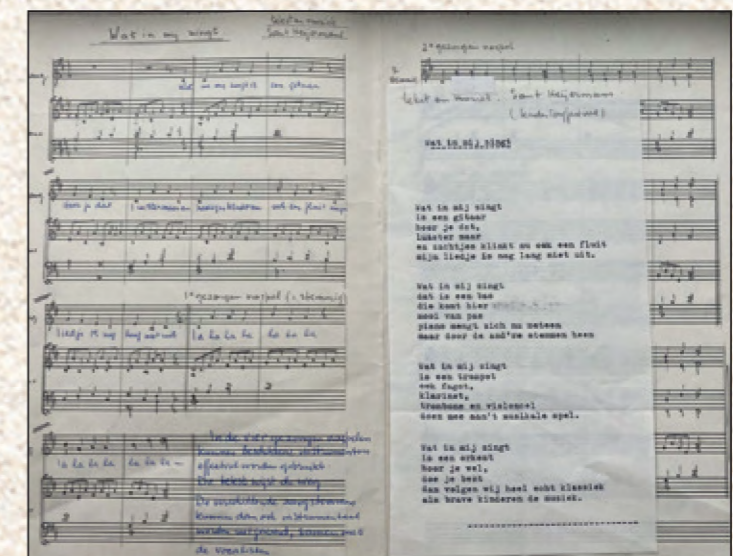
Portret van Sant Heijermans in het Omroep ABC

De liedjes van Sant Heijermans maakte ze in samenwerking met haar man, pianist en componist Ru van Veen (overleden in 1988), de vaste begeleider van Wim Kan. In zijn dagboeken schreef Kan over Van Veen onder meer: "Zodra ik een tekst geschreven heb, gaan we samen bij de piano zitten en behoedzaam – woord voor woord, zinnetje na zinnetje - laat hij alles over zich komen. Hij luistert, hij wikt, hij weegt. Hij plaatst mijn woordkeus in zijn notenland." Op vergelijkbare manier kwamen de liedjes van Sant Heijermans tot stand. "Ik zong ze in op mijn recordertje en mijn man werkte dat uit in notenschrift, dat kon ik niet. En hij maakte er ook arrangementen van voor de orkesten. Hij was heel

inspirerend, altijd enthousiast en dat zette mij aan om iets te maken. Liedjes maken vond ik bevredigend werk, omdat je vorm kunt geven aan de dingen die je bezighouden."

Bas Nieuwenhuijsen

Bas Nieuwenhuijsen

Boven: Bladmuziek van Wat in mij zingt, gemaakt voor het Kinderzangfestival

Links: Deel van de partituur van Wij leven op die kleine bol

Meer over de muziek: Muziekschatten.nl
Scan deze QR-code en kijk naar de tiende finale van het Kinderzangfestival (KRO, 1970)

EERSTE TALKSHOWHOST WILEM DUYS DEED NIET AAN VOORBEREIDING

*Voor de Vuist Weg uit
losse pols gemaakt*

Verre voorganger van *Op1*, *Vandaag Inside*, *Jinek*, *Sophie & Jeroen (Khalid)* en andere talkshows is *Voor de Vuist Weg* dat in 1963 als eerste 'praatprogramma' op het Nederlandse scherm kwam. *De Vuist* en zijn gastheer Willem Duys werden een begrip in televisiekijkend Nederland.

door Evert Kooy

Het was AVRO-directeur Ger Lugtenburg die het genre talkshow naar Nederland haalde. Lugtenburg had in de VS kennisgemaakt met onder andere het populaire *Tonight*. Hij gaf regisseur Bob Rooyens en producent/regisseur Fred Oster opdracht een programma te ontwikkelen naar het voorbeeld van Amerikaanse talkshows.

"Bob en ik kregen de vrije hand", zegt Oster bij hem thuis met voor zich krantenknipsels uit zijn tijd bij *Voor de Vuist Weg*. Kranten raakten niet over het programma uitgeschreven. En de kijkers raakten er niet over uitgepraat. Iedereen met een

toestel keek, in het eerste seizoen was er nog maar een televisienet. Maar de komst van Nederland 2 een jaar later had nauwelijks invloed op de kijkcijfers. Voor de concurrerende omroep op het andere net was het een bij voorbaat verloren strijd. Oster: "Dan zond de KRO tegenover ons maar een klassiek concert uit waar toch geen hond naar keek."

Een keer per vier weken

De Vuist had er zestien jaar op zitten toen het in 1979 stopte. Tien jaar later kwam het programma

nog vijf keer terug, het sloeg niet meer aan. Maar het talkshowgenre met een format dat naar het voorbeeld van de *Vuist* rondom de persoon van de presentator is opgebouwd, ging een grote toekomst tegemoet met onder andere van 1977 tot 1996 de shows van Sonja Barend. Kwam Duys slechts een keer per vier weken op het scherm, de Sonja-shows waren wekelijks. En in de jaren negentig maakten Nederlandse kijkers met *Barend & van Dorp* kennis met dagelijkse talkshows.

De programmatitel was volgens Oster precies de vlag die de lading dekt, het programma werd *Voor de Vuist Weg* gemaakt. In het draaiboek, voor wat het waard was,

stonden geen filmpjes, van side-kicks had niemand nog gehoord (Oster: "Dat zou Willem niet hebben geduld"). Gerepeteerd werd alleen als het echt nodig was. *De Vuist* liep vaak ver uit, het had geen eindtijd. Dat was maar goed ook zegt Oster, Duys zou zich er niet aan hebben gehouden. "Willem praatte graag en lang."

Doordat Rooyens na enkele uitzendingen vertrok, was Oster al snel de enige grote man achter de schermen. Het liefst had hij ook wel eens op de plek van

Evert Kooy

Fred Oster bewaart nog veel krantenknipsels uit zijn tijd bij de *Vuist*

Willem Duys en Mies Bouwman, hier in 1969 vanwege de 50ste aflevering van *Mies en Scène*

Eric Koch/Anefo

Beeld & Geluid

Duys ging spektakel niet uit de weg

Duys gezeten. “Ik was invaller en zag dat als een grote kans, maar helaas is Willem nooit ziek geworden.”

Duys liever op de tennisbaan

Zo aanwezig de presentator in de uitzendingen was, zo afwezig was hij bij samenstelling. “Duys deed niet aan voorbereiding. Hij stond liever op de tennisbaan. Maar alles wat wij aansleepten, maakte hij waar. Het pakte altijd goed uit, Willem had een engeltje op zijn schouder.”

Het format was niet veel meer dan gesprekken over van alles en nog wat, muziek en liefst een of meer dieren in de uitzending. Samensteller Oster ging voor inspiratie soms naar journalisten- en kunstenaarscafé Scheltema in Amsterdam. “In de kroeg hoorde je wat er speelde.”

Het kostte geen moeite om gasten in de uitzending te krijgen, iedereen wilde bij Duys aanschuiven. Oster kan zich niet herinneren dat iemand een uitnodiging afsloeg. Ook ministers en Kamerleden als Joseph Luns, Edzo Toxopeus en Norbert Schmelzer kwamen langs, maar politici van de PvdA zaten niet of nauwelijks in de uitzending. Het linkse geluid klonk wel door bij *Mies* (Bouwman) *en scène*, een talkshow die vanaf 1968 drie seizoenen en werd uitgezonden door de VARA. “Dat was meer highbrow, wij waren er meer voor de gewone AVRO-leden”, zegt Oster.

Als je de kranten uit die tijd mag geloven was het haat en nijd tussen de beide programma's en nog meer tussen Mies en Willem. In *Het Parool* van 2 juni 2011 zei Bouwman: “Daar hadden we ongelooflijk veel plezier van. (...) Hij (Duys) zei: als ze maar over ons praten.”

Age M. en Ringo Starr

De beperkte voorbereiding hield ook in dat er weinig of niets werd gerepeteerd. Oster: “Tegenwoordig

wordt alles dood gerepeteerd, bij ons ontstond alles ter plaatse”. Hoe dat uitpakte bleek in 1978 toen krokodillen over het podium liepen. Duys is bang en springt op een stoel en roept “Ga weg”. De host schuilt in het publiek waarin zowel wordt gehuiverd als geschaterd van het lachen.

Spraakmakend was een interview met brandkastkruker Age M. na diens vervroegde vrijlating. Niets wijst op ook maar enige voorbereiding. Als Duys al iets van aantekening heeft, maakt hij daar geen gebruik van. Dat is niet anders in een gesprek in 1976 met Ringo Starr. De drummer hangt de pias uit, de ‘geplaagde’ Duys schittert.

Oster hoefde niet op zoek naar artiesten, platenmaatschappijen kwamen naar hém toe. “Willem lulde nieuwe plaatjes tot goud.” In het geval van het legendarische optreden in 1964 van de Italiaans-Belgische zanger Salvatore Adamo had Oster zelf naar de zanger gebeld. Adamo nam zeven kinderen uit zijn familie mee die meezongen met *Vous permettez monsieur*. De drie camera's waarover de regie beschikte, registreerden een chaotisch tafereel rond de tafel met de altijd aanwezige vissenkomp. Het nummer bereikte de eerste plaats in de *Tijd voor Teenagers* top 10 en werd de beste verkochte single dat jaar in Nederland. Het optreden in de *Vuist* kan daar niet vreemd aan zijn geweest.

“Willem maakte het té bont”

Oster bleef tot 1969 bij de *Vuist* betrokken. In dat jaar kregen hij en de presentator ruzie. “Willem kwam meestal pas een kwartier voor de uitzending opdagen. Maar bij een uitzending uit Zandvoort maakte hij het te bont door een minuut voor die tijd aan te komen. Ik heb hem toen en plein public op z'n lazer gegeven.” “Willem Duys en Fred Oster op de vuist”, kopte dagblad *De Gelderlander*. Duys pikte de reprimande niet en deed zijn beklag bij de AVRO-directie. Die koos de kant van de populaire presentator, Oster werd uit het team gehaald. “Ik had het toen ook wel lang genoeg gedaan en kon bij de AVRO andere programma's maken.”

Ziet hij zich samen met Duys als pionier van de talkshows? “Ik sta daar nooit zo bij stil, maar misschien is dat wel een beetje zo.” ■

Omroepgebouwen
TOEN
NU

Zendschip Radio Veronica

De Norderney is eind jaren '40 in Hamburg gebouwd als vissersschip. Deze kotter, 50m lang, viste tussen 1950 en 1959 tussen Groenland en IJsland. Daarna lag het schip vast aan de kade bij een Nederlandse sloper. In 1964 kocht Radio Veronica de Norderney, om het versleten zendschip Borkum Riff te vervangen.

De Zaanlandse Scheepsbouw Mij. plaatste twee houten antennemasten op het dek. De machinekamer was inmiddels ontmanteld en op die plek werd de radiostudio ingericht. Het schip lag voor anker in territoriale wateren, ter hoogte van Scheveningen. Door harde wind strandde het schip in april 1973. Na vijf dagen werd het schip vlot getrokken. Veronica zond vanaf de Norderney tien jaar lang uit, tot 31 augustus 1974. Het schip ligt sinds 2013 aangemeerd op het IJ in Amsterdam, aan het NDSM-terrein, waar het een horecafunctie vervult.

door Nico Warnaar

Bert Verhoeff/Anelo

Het schip ligt nu aan de kade en heeft een horecafunctie

De Norderney strandde door een storm in april 1973

Nico Warnaar

Jan van Veen, voor altijd

Mr Candlelight

Spreekbuis

Jan van Veen was een van de eerste echte dj's

Op 4 februari is radioman Jan van Veen overleden, 79 jaar oud. Hij werd bekend als presentator van het radioprogramma *Candlelight*, waarin hij gedichten van luisteraars voordroeg. Maar hij deed veel meer dan dat.

In *Aether 135* (april 2020) haalde Van Veen samen met zijn vriend Willem van Kooten herinneringen op aan het begin van hun radiotijd, toen ze allebei in militaire dienst zaten. Van Kooten zat als hospik in kamp Crailoo bij Bussum en werkte al bij Veronica, Van Veen, aanvankelijk ingedeeld bij de Huzaren van Boreel, was na een ongeluk in een militair ziekenhuis beland en draaide daar plaatjes. In *Argus* (nr. 168, 14 februari 2024) vertelde Van Kooten hoe het verder ging: “Van Veen belde me op bij de Militair Geneeskundige Dienst Crailoo, waar ik meestal telefoonwacht had, en vroeg of ik bij hem in Amersfoort langs wilde komen voor een interview op de militaire hospitaalradio. Oké, zei ik, als m'n commandant het goed vindt – het betekende in feite een middagje vrij. Kapitein-arts Menges vond het prima. En zo ging ik naar Amersfoort, waar ik werd geïnterviewd door Van Veen. Dat soort mannen wil eigenlijk altijd bij de radio. Later wilden ze allemaal dj worden.”

“Eind mei 1964 zwaaiden we af. Ik werd meteen in juni programmaleider. Goede timing: Ben Essing helpen met z'n garantiedrag aan manager Brian Epstein, zodat de Beatles op 13 juni in Blokker twee keer konden optreden. Verder was daar de boottocht vanaf hotel De Doelen, dankzij Maup Caransa. En de Stones

op 8 augustus in het Kurhaus. Van Veen bleef me belen. Ik had voor het nieuwe Veronica geen omroepers nodig, maar dj's. In september nam ik hem aan. Hij kon z'n gang gaan: Stones, Beatles, The Who, Earring, Dave Clark 5: Alle remmen los! De beuk erin! Het Hitwezen was begonnen. Nog geen kaarsen te zien! Die kwamen pas later.”

Bandje

Een andere goede vriend uit die tijd was Ad Bouman. “Jan was één van de eerste “echte” discjockeys bij Veronica,” aldus Bouman. “Hij hield zich veel bezig met de toen net opkomende popmuziek. Dat Den Haag zich toen ontwikkelde tot Beatstad nummer 1 van Nederland was mooi meegenomen voor Jan, die uit Voorburg kwam, en veel van die bandjes persoonlijk kende. Jan werd al vrij snel een bekende dj mede door zijn legendarische programma *Alle remmen los* als afsluiter van de dagelijkse uitzendingen. Daarin kon hij zich uitleven, door het draaien van de allernieuwste popmuziek, en dan het intro precies volpraten totdat de zang begon. Een rage die destijds uit de USA was over komen waaien.

Ik mocht met Jan samenwerken vanaf eind 1965, toen ik bij Radio Veronica op de Zeedijk in Hilversum begon.”

“Begin februari 1967 was Jan tijdens de opname van zijn programma *Alle Remmen Los 'even'* naar het keukentje van het aangrenzende pand gelopen, om iets aan de Directie te vragen, die daar na een drukke dag, altijd nog zaten na te praten. Nadat ik de band gestopt had, omdat de plaat afliep... (alle programma's werden opgenomen!) en ruim een kwartiertje zat te wachten op Jan, ben ik hem maar eens gaan opzoeken in het keukentje. Toen we daar twee uur later vandaan kwamen, was het niet verantwoord meer om het programma verder af te maken, en besloot Jan voordat we naar huis gingen, om nog even een bandje voor de lol op te nemen, dat ik dan kon gebruiken voor mijn vriendjes in Amsterdam Oost, waar ik soms programma's mee maakte. Hij brulde teksten als: “De Beste Tien van platen van ons aller technicus Adje Bouman”, en meer van die kreten.”

“De volgende dag riep Jan, dat hij dat eigenlijk wel een leuk idee vond om dat in zijn programma *Muziek Bij De Lunch* op maandag te doen. Zo ontstond het

programma de *ABTT (Adje Bouman Top Tien)*. Zo'n twee weken later was het weer eens zover, dat we veel te laat uit het keukentje terugkwamen in de studio. Jan bralde om weer een bandje voor Amsterdam Oost op te nemen. Tijdens die opname vroeg ik Jan om wat op te lezen met een zwoele stem, zoals hij dat weleens voor de grap in zijn programma's deed. Hij pakte toen zomaar een fanbrief van een luisteraarster, en begon voor te lezen. Ik zei: “wacht effe”, en pakte toen een LP van Mantovani, die toevallig in de studio lag. Daar koos ik het liedje *Greensleeves* uit, omdat ik dat mooi vond. Ook deze keer vonden we het de volgende morgen een goed idee om daar iets mee te doen, en zo ontstond het programma *Candlelight*. In 1970 ging Jan bij Radio Veronica weg, en ging een tijdje later naar Radio Noordzee toe, samen met Willem van Kooten.”

Nieuwe projecten

Na zijn periode bij de zeezenders ging Van Veen werken voor de AVRO. Daar zette hij onder meer *Candlelight* voort. Met de gedichten van luisteraars

Willem van Kooten

Jan van Veen links en Willem van Kooten in Portugal

die Van Veen met zijn karakteristieke, warme stem voordroeg, werd *Candlelight* een begrip, dat groter werd dan de uitzendingen. Richard Otto, die indertijd naast hem woonde en nu uitgever is van onder meer *Spreekbuis.nl*, had veel contact met Van Veen. “In de

jaren '80 en '90 was Jan van Veen mijn buurman en ging ik om met zijn zonen Bas en Mike, die ongeveer dezelfde leeftijd hadden. Later toen ik actief werd in de media heb ik regelmatig contact

gehad met Jan en spraken we geregeld af bij restaurant De Lage Vuursche, waar hij zeer vermakelijke verhalen kon vertellen over het roemruchte omroepverleden in Hilversum.

Onder andere over Radio Veronica, waarover ik later het boek *Mister Veronica* van Bert van der Veer nog via mijn uitgeverij heb uitgebracht, maar uiteraard ook de vele activiteiten rondom *Candlelight*, zoals magazines, een tv-programma, een café, een datingsite, muziekalbums en vele boeken met de welbekende liefdesgedichten. Tot aan vorig jaar had ik ook contact met hem over nieuwe activiteiten, zoals het inzetten van artificiële intelligentie, waarmee we zijn stem als experiment hebben mogen klonen, maar waarmee we ook automatisch gedichten konden genereren. Het was leuk om te zien hoe hij -ondanks zijn leeftijd- nog steeds enthousiast daarvan werd.” ■

Willem van Kooten, Ad Bouman, Richard Otto
(red. Bas Nieuwenhuijsen)

In memoriam

Familie Koopman

Klaas Koopman was vele jaren een steunpilaar van *Aether*

Klaas Koopman Journalist, omroepkenner en jazzliefhebber

Hij was 65 jaar lang journalist, in hart en nieren mag je wel zeggen. Gedreven door weetgierigheid, gekenmerkt door degelijkheid en kennis. Op 84-jarige leeftijd is onze oud-collega Klaas Koopman overleden.

Klaas, geboren in 1939, kwam uit de Zaanstreek en begon daar ook zijn journalistieke loopbaan bij *De Zaanlander* in 1958.

Via het *Friesch Dagblad* kwam hij in 1966 bij de NCRV-gids, het omroepblad waarvoor hij het grootste deel van zijn carrière zou werken en waar hij, na 33 jaar, uiteindelijk als hoofdredacteur afzwaaide. Bekend waren onder meer de kunstwerken die hij liet maken voor de covers bij de belangrijkste Christelijke feestdagen.

Dat hij met pensioen ging, betekende niet dat Klaas stopte met zijn journalistieke werk. Allerm minst zelfs, want hij bleef artikelen schrijven. Over jazz bijvoorbeeld, zijn grote muziekliefde, publiceerde hij regelmatig in *Pianowereld* (inmiddels opgegaan in *De Nieuwe Muze*) en *De Gooien Eemlander*. Daarnaast was hij vanaf 2000 redacteur van *Aether*, het kwartaalblad over de geschiedenis van de omroep en de fonografie dat samen met *VGOmedia Magazine* de voorloper van *Recorder* was. Het was hem min of meer op het lijf geschreven, als kenner van zowel de omroephistorie als de (jazz)muziek.

Klaas droeg niet alleen zorgvuldig geschreven artikelen bij aan *Aether*, maar stelde ook zijn rijke kennis en ervaring ter beschikking van andere redacteurs. Met zijn scherpe oog voor details en verzorgd, correct taalgebruik leverde hij een niet te onderschatten bijdrage aan het kwaliteitsniveau van het tijdschrift.

De laatste jaren ging zijn gezondheid helaas achteruit, waardoor hij niet meer actief betrokken kon zijn bij de eerste editie van *Recorder*. Op 11 januari is Klaas overleden. Een groot verlies voor zijn nabestaanden uiteraard, en ook voor onze redactie.

Bas Nieuwenhuijsen
eindredacteur *Recorder*

Opname Bomans en Wolkers op Rottumerplaat gezocht

Beeld & Geluid

Godfried Bomans aan het proefkamperen voor zijn verblijf op Rottumerplaat

In juli 1971 brachten Godfried Bomans en Jan Wolkers ieder een week in eenzaamheid door op Rottumerplaat. Hun contact met de buitenwereld verliep via een radioverbinding, elke dag konden ze hun ervaringen delen met de luisteraars.

Programmamechnicus Jan Burgemeester was bij de uitzendingen betrokken. Zijn weduwe zoekt nu de opnamen die van dit bijzondere project zijn uitgebracht. Kunt u haar helpen, laat het ons dan even weten via redactie@recordermagazine.nl.

Met het Oog op Morgen

BUITEN IS HET TWAALF GRADEN, BINNEN ZIT...

Na bijna een halve eeuw stopt Hans Hogendoorn als vaste stem bij het begin van *Met het Oog op Morgen*. Zijn opvolgster is Hanneke de Jonge. Hieronder beschrijft Hans hoe hij bij de start van het programma betrokken raakte, na een periode als nieuwslezer bij Radio Noordzee en het ANP.

Begin 1974 zocht de Haagse redactie van de ANP-Telefonische Nieuwsdienst en Overzeese Betrekkingen TOB contact, en na een korte kennismaking kon ik mijn tweewekelijkse reis Amsterdam-Scheveningen (Radio Noordzee, red.) veranderen in een dagelijkse reis Amsterdam-'s Gravenhage, Parkstraat. Collega's daar waren onder andere Folkert de Jong, Bert Wildenburg, Alfred Stokman, Rommert Kruithof, en Bram Oudshoorn. Met de laatste drie komen we nog steeds een paar keer per jaar bij elkaar. De 'Overzeese Be-

trekkingen' behelsden contacten met perskantoren in Paramaribo en Willemstad. Verder maakten we dagelijks een nieuwssamenvatting van 500 woorden voor Scheveningen Radio in IJmuiden, waar het werd omgezet in morseberichten voor Nederlandse koopvaardij schepen over de hele wereld.

Kees Buurman

Intussen verhuurd van Amsterdam naar Soest, maakte ik in 1974-'75 kennis met de redactie van NOS-Sport en Actualiteiten; Rob van der Gaast zette mij in bij de samenstelling van sportoverzichten. En ineens zat ik op de 's-Gravelandseweg 178 aan het bureau van Kees Buurman ("Ga zitten, - wil je een sigaar?"), die zijn plan ontvouwde voor een dagelijks late-avondprogramma op Hilversum 1, dat in de plaats moest komen van slecht beluisterde omroep-hoorspelen. *Met het Oog op Morgen*, moest het heten.

Voor mij had hij de rol bedacht van 'Ghost-Guide', een niet met name te noemen stem die dagelijks 'live' een overzichtje van onderwerpen moest aankondigen, en de naam van de presentator/trice. "Niet te bescheiden, flink FORS spreken! Ja, mooi - en dan nog STEVI-GER!"

Nog in dienst van het ANP, nam ik voor de dagen van avonddienst een Nagra mee naar Den Haag, sprak in de loop van de avond de 'kop' van de uitzending in, met onderwerpen en presentator, en fietste met de band van de Parkstraat naar Studio Binnenhof, waar die werd doorgespeeld naar Hilversum.

Het wekelijkse werkrooster van de ANP-Redactie zat altijd al meteen na uitgave vol strepen en veranderingen. Maar toen bleek dat ik wel erg vaak avond- aan ochtenddienst koppelde, en in de spreekcel een slaapzak had binnengesmokkeld voor de overnachtingen, drong de vraag zich op: "Bij wie ben je eigenlijk in dienst?!". Dat werd dus de NOS, en we namen in goede sfeer afscheid.

Heel soepel ben ik bij de NOS in vaste dienst genomen door Kees Buurman - de NOS-Ondernemingsraad vernam dat pas later, wat nog enig gemor heeft veroorzaakt.

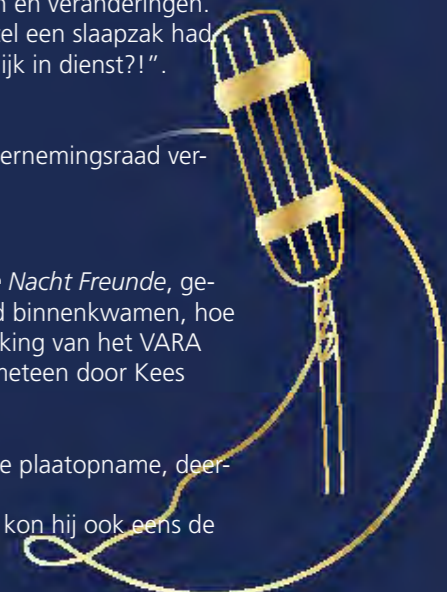
Gute Nacht Freunde

Kees Buurman had de tune voor *Met het Oog op Morgen* uitgezocht: het Duitse lied *Gute Nacht Freunde*, geschreven en uitgevoerd door Reinhardt Mey. Hoe meer bezwaren tegen het Duitstalige lied binnenkwamen, hoe vaster hij zich hield aan zijn keus. Reinhardt Mey in het intro, gevolgd door de orkestbewerking van het VARA Dansorkest. De eerste de beste proefopname in de KRO-studio aan de Emmastraat werd meteen door Kees goedgekeurd, alle voorstellen voor een nog mooiere opname schoof hij aan de kant.

Dat er een verschil in toonhoogte van een kwart noot te horen was tussen het orkest en de plaatopname, deed hem niet, dat trok juist de aandacht, was dus ok. Jaren later hebben een NOB-technicus en ik dat toonverschil alsnog kunnen wegwerken - kon hij ook eens de onderin de magneetfoon-kast verborgen snelheidsregelaar gebruiken. Zo gepiept.

Hans Hogendoorn

"NIET TE
BESCHIEDEN.
FLINK FORS
SPREKEN!"

Nederland is nooit ver weg

Community Radio in Suriname deel 2

In Recorder 1 gaf Henk Hendriks al een gedeeltelijk overzicht van RNW-partnerstations in Suriname. In dit tweede en laatste artikel staan Paramaribo en het binnenland centraal.

door Henk Hendriks, oud-correspondent RNW in Suriname en regiovertegenwoordiger • Foto's: Henk Hendriks

Suriname is zes keer Nederland, maar telt slechts tussen de 500.000 en 600.000 inwoners. Lekker rustig, zou je zeggen, maar je moet daardoor wel op je tellen passen. In zo'n kleine wereld word je al snel in een politiek hokje geplaatst. Om dat frame te ontlopen, houdt iedereen zich zo veel mogelijk op de vlakke. Dat is best lastig bij straatinterviews, trouwens. Maar kritische journalisten en radiomakers spreken zich wel uit en die staan er dan gelijk gekleurd op. Vaak letterlijk, want het politieke landschap is etnisch verdeeld. Het gevolg is ook dat je publiek kleiner wordt en je station commercieel kan worden geboycot. Onder normale omstandigheden leer je leven met zo'n beperking. Maar tijdens de militaire dictatuur kon de afloop dodelijk zijn. Onder andere voor journalist Bram Behr die ook voor Radika (het station van de familie Radhakishun, zie deel 1) werkte, voor Frank Wijngaarde, journalist en presentator bij Radio ABC en voor André Kamperveen, directeur van ABC, drie van de vijftien slachtoffers van de decembermoorden in 1982, die actief waren in de radiowereld.

ABC

ABC staat voor Ampies Broadcasting Corporation Surinam. Ampie is de koosnaam van André Kamperveen, voormalig voetballer, sportbestuurder, politicus en zakenman. Net als Radika werd ook ABC door de militairen platgebrand, de zender pakte pas in 1993 de draad weer op onder leiding van André's zonen Henk en John. Radio ABC richt zich vooral op jongeren en de beter opgeleide Surinamers. Het station is sterk in nieuws en actualiteiten, vooral veel politiek en kiest liever de krenten uit de pap van *Nieuwslijn Europa* dan de Caribische uitzendingen van RNW. "Nieuws uit Suriname maken wij zelf," aldus het devies van Pearl Antonius, het voormalige hoofd van ABC Nieuwsdienst.

Rapar

Op een steenworp afstand van ABC, aan de Jaggernath Lachmonstraat staat al vanaf 1957 het mediabedrijf van Faried Pierkhan, ondernemer en ex-politicus en eigenaar van Rapar Broadcasting Network, kortweg RAPAR. Pierkhan heeft zijn radiostation opgesplitst in drie zenders met aparte frequenties: een voor het harde nieuws, een jongerenzender en een soort Radio 2 met nieuws en muziek. Pierkhan is een dankbare consument van RNW-programma's. Dat geldt ook voor zijn tv-zender: hij is dol op *Spoorloos*, *Vinger aan de Pols*, *Twee voor twaalf* en natuurlijk het *Achtuurjournaal*. Zelf presenteert hij op tv tweemaal per week zijn politieke one-man-show *Kal Aaj Aur Kal*, oftewel: *Gisteren, vandaag en morgen*, vaak in samenwerking met parlementariër Gajadien van de VHP, de partij van president Santokhi. De scherpte die dit programma nog had tijdens het presidentschap van Desi Bouterse

is er dan nu ook wel zo'n beetje af. Pierkhan bedient in feite de Islamitische Hindoestanen van de VHP-achterban; zijn vader was ooit voorzitter van de Surinaamse Islamitische Vereniging.

Een andere bloeiende tak van zijn mediabedrijf is de krant: *Dagblad Suriname*, kleurrijke opmaak, schreeuwerige koppen, overal verkrijgbaar. Faried Pierkhan is dan ook een beetje de Rupert Murdoch van Suriname. Zijn ambities reiken ver; na het mislopen van het partnerschap tussen de Nickeriaanse zender Ishara en RNW, bood Pierkhan aan om de bediening van het station in Nickerie over te nemen. Zo kreeg Ishara toch een brokje BVN binnen. Surinaamse mediabedrijven groeien vaak mee

Het kleurrijke Dagblad Suriname, van het hetzelfde bedrijf als Rapar

met de familie. Ze horen bij de erfenis. In de Hindoestaanse grootfamilie is dat vanzelfsprekend.

The Happy Station

Ook Radio Apintie (genoemd naar de rituele drum van de Afro-Suri-

namers) is een familiebedrijf, eigendom van de familie Vervuurt. De Vervuurts behoren tot de lichtgekleurde elite van Suriname. Ze hebben altijd aan innige band gehad met de Wereldomroep. Eddie Vervuurt, samen met vader Charles Vervuurt sr. oprichter van Radio Apintie, was musicus en had – toen hij in Nederland studeerde – de muziek voor het programma *De West* gecomponeerd. Apintie was dan ook de meest vanzelfsprekende kandidaat voor partnerschap met RNW en daarmee

Radio Apintie, bakermat van radiotalent

werd het – meer nog dan andere stations – een vaste factor in Suriname. Elke ochtend half acht werd de dag 'geopend' met de Caribische uitzending van Radio Nederland Wereldomroep. Een ijkmoment in Suriname, gevolgd door het oplezen van overlijdensberichten. Mensen konden hun overlijdensberichten doorbellen of afgeven op een briefkaart bij de studio aan de Verlengde Gemene Landweg. Vaak waren dat geschreven berichten, die live moesten worden ontcijferd en voorgelezen. De pauzes die daardoor vielen, konden ook van ontroering zijn geweest. Later op de dag volgen flarden van *Nieuwslijn Europa*, meestal achter het eigen nieuwsjournaal.

Apintie 'The Happy Station' richt zich van oudsher op de klassieke Surinaamse middenklasse (toen die nog bestond): ambtenaren, leerkrachten, politiemensen, middenkader. Jaar in jaar uit met dezelfde programmering: nieuws, actualiteiten en sport, dezelfde stemmen en dezelfde tunes. De eigen nieuwsgaring was nogal bedaard en conservatief van vormgeving, maar door de komst van jonge journalisten bij live-verslaggeving ook vaak verrassend vernieuwend, bijvoorbeeld in het actualiteitenprogramma *In De Branding*, elke middag om half drie. Dat is absoluut de verdienste van Charles Vervuurt jr.: het binnenhalen van fris talent en als een van de eersten de aansluiting vinden bij internet radio. Technisch was het station – gelet op de beperkte mogelijkheden in Suriname – zijn tijd vooruit. Apintie was ook het enige station in Suriname met een kortegolffrequentie. Vervuurt beseftte, meer nog dan de overheid, dat ook het binnenland moest worden bereikt. Na de decembermoorden in december 1982 werd Apintie door de militairen uit de lucht gehaald. In 1984 begonnen de uitzendingen weer.

“Nieuws uit Suriname maken wij zelf”

Apintie is de bakermat van veel radiotalent in Suriname, met beroemde presentatoren als Harold Braam, Hans Prade, Hein Eersel en Elisabeth Venetiaan (de vrouw van de president). Ook Surinaamse radiocoryfeeën als André Kamperveen en Werner Duttenhofer zijn bij Apintie begonnen.

Radio 10

Werner Duttonhofer is een grote naam op radiogebied in Suriname. Na zijn leerschool bij Apintie begon hij op 10 december 1996 zijn eigen station: Radio 10 'Magic FM', op frequentie 88.1. Hij voelde de nieuwe

Journaliste Gail Eijk werkte bij Apintie van 2005 tot 2018

generatie Surinamers feilloos aan en maakte de stap van communicatiemiddel met eenrichtingsverkeer naar interactieve entertainment: nieuws, muziek en contact met de luisteraars.

Met hulp van

Triple Audio uit Nederland was er voor het eerst een Surinaams station met volledige automatisering, antennes met een hoog bereik en modulatie en een exacte tijdmelding.

Werner had in stilte een gigantische database gebouwd met popmuziek vanaf de jaren zestig. Zo maakte hij playlists voor elke leeftijd en bevolkingsgroep. Met de huidige streamingsmogelijkheden haal je daar tegenwoordig je neus voor op, maar eind jaren negentig trakteerde Radio 10 de Surinaamse luisteraar met een op maat gesneden playlist. Tussen de muziek door waren er nieuws, nieuwtjes uit de wetenschap en gezondheidstips. Een perfect format voor Suriname, waar de radio de hele dag aanstaat. Werner is nooit aan tv begonnen. Radio, dat was zijn ding.

Ook Radio 10 werd partner van RNW, maar het Nederlandse krantenoverzicht zat hem niet lekker. "Belachelijk om te luisteren naar berichten uit *De Telegraaf* en *Algemeen Dagblad*," zei hij, "we hebben hier ook kranten." Dus op Radio 10 hoor je wat er staat in *De Ware Tijd*, *Dagblad Suriname*, *De West* en *Times of Suriname*. Op zaterdagochtend presenteert de populaire Steven van Frederikslust 90 seconden. Aan de hand van een stelling (actueel en politiek) kunnen mensen in 90" telefonisch hun reactie geven. Werner is overleden, zijn zoon heeft het overgenomen, maar zijn format is nog springlevend.

"Surinaamse mediabedrijven groeien vaak mee met de familie"

Steven van Frederikslust presenteert 90 seconden op Radio 10

Javaanse radio: Garuda en Mustika

Er wonen veel bevolkingsgroepen in Suriname. Nederlands is dan wel de officiële taal, maar elke groep heeft z'n eigen 'domeintaal', wat bijdraagt aan een bloeiend en veelkleurig Surinaams radiolandschap. Ook bij Javanen speelt de eigen taal een belangrijke rol. Ze spreken een

Surinaamse variant van het Javaans. Dat is overigens niet hetzelfde als Bahasa Indonesia. De Surinaamse Javanen hecht aan zijn geschiedenis als immigrant.

Zo heeft het Javaanse radiostation Garuda de FM-frequentie 105.7 gekozen, want in het oprichtingsjaar 1996 was het precies 105 jaar geleden dat de eerste Javanen naar Suriname kwamen. Oprichter Tommi Radji financierde de boel met zijn fietswinkel De Tweewieler en heeft goede contacten met de Indonesische afdeling van RNW.

Albert Aboikoni, Radio Maifé

Maar binnen de Javaanse gemeenschap lopen de belangen niet altijd synchroon. Er kwam concurrentie. Suwanto Mustadja studeerde in Nederland, was actief in de welzijnssector en deed aan radio via de Amsterdamse omroep SALTO. Toen hij terugkeerde naar Suriname ging hij in de politiek; hij koos niet voor de bedaarde KTPI van Willy Soemita en ook niet voor de lawaaierige populist Paul Somohardjo.

Mustadja koos voor zichzelf en verhuurde zich als minister aan wie hem maar wilde hebben. Een radiostation kwam daarbij goed van pas: Radio Mustika werd medegezien zijn zakelijk inzicht en zijn Nederlands verleden partner van RNW.

Intussen heeft ook Pertjaja Luhur, de partij van Paul Somohardjo, een eigen radiostation. Zijn megafoon klinkt steeds harder en bereikt grote delen van het district Comwijnne waar veel Javanen wonen.

Het binnenland

Het Surinaamse binnenland komt er vaak bekaaid vanaf. Iedereen is er dol op, roemt de prachtige natuur en bewondert de Marrons die de plantages zijn ontvlucht en hun tradities zo dapper hebben weten te bewaren. Maar op technisch gebied worden de dorpen van Saramaccaners, Aucaners en andere stammen slecht bediend. Om maar niet te spreken van de achtergestelde inheemse binnenlandbewoners. Pas na de komst van de particuliere provider Digicel, kwam er een telecommunicatiemast in het verre Asidonhopo, de zetel van de granman (opperhoofd) van de Saramaccaners in Boven-Suriname.

Albert Aboikoni, de zoon van de granman wilde ook radio. Aan de voet van de Digicel-mast opende hij een studio en maakte uitzendingen die in veel dorpen te horen waren: Radio Maifé. Op een schotel in dat verre binnenland zat niemand te wachten. Dat vond ik ook. Maar radio was wel een mooi middel om live verslag te doen van de krutu's (dorpsvergaderingen), waardoor de verschillende onderling dorpen beter contact hadden. Je hebt daar geen ingewikkelde apparatuur voor nodig. "Goed voor de democratie!" droomde ik hardop. Albert knikte maar een beetje. Het is er nooit van gekomen. Nu is hij zelf granman. ■

Radio is in Suriname belangrijk tot diep in het binnenland

Henk Hendriks was tussen 2005 en 2011 correspondent van Radio Nederland Wereldomroep in Suriname. Hij was bovendien 'regiovertegenwoordiger', contactpersoon voor zogeheten 'partnerstations' van RNW, waar schotels waren geplaatst voor satellietontvangst van de uitzendingen uit Hilversum.

CONCERTGEBOUW
AMSTERDAM

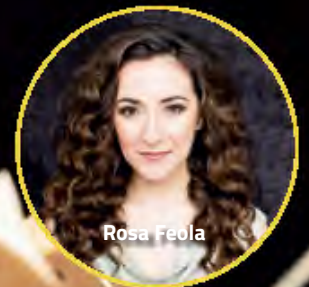
NTR
ZATERDAG
MATINEE

AAN
BIEDING

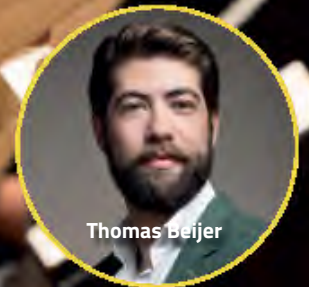
Jeths, Italië, Rossini *en de dood*

Benjamin Goodson

Rosa Feola

Thomas Beijer

Nicolas van Poucke

ZATERDAG 27 APRIL 2024 | 14:15 UUR

Groot Omroepkoor - Benjamin Goodson dirigent

Rosa Feola sopraan, Rachael Wilson mezzosopraan, Josh Lovell tenor, Emanuele Cordaro bas, Hans Wolters hobo,
Thomas Beijer piano, Nicolas van Poucke piano, Dirk Luijmes harmonium

JETHS *Viaggio italiano* (opdrachtwerk NTR ZaterdagMatinee - wereldpremière, mede mogelijk gemaakt door de Stichting Vrienden van de Matinee)

ROSSINI *Petite messe solennelle*

Wij mogen u dit concert van de NTR ZaterdagMatinee aanbieden voor de speciale prijs van **€ 22,50 p.p.** (normale prijs € 44,50). Reserveren kan via de website van het Concertgebouw www.concertgebouw.nl. Vul de kortingscode **ZM2704RC** in, in het veld 'kortingscode'. Telefonisch reserveren kan via 020 – 671 83 45 (normaal tarief). Geef ook hier de kortingscode door.

ntr:

GROOT
OMROEPKOOR

ZATERDAGMATINEE.NL